МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»
ВІННИЦЬКИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра бізнесу та права

Освітня програма: «Менеджмент»
Спеціальність: 073 «Менеджмент»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА»

(за матеріалами ПрАТ «Вінницький дослідний завод»)

Студент _____ Боронін А.О.

Науковий
керівник _____ д.е.н., проф. Чорна Л.О.

Рецензент _____ д.е.н., доц. Бабчинська О.І.

Допущено до захисту
Завідувач кафедри бізнесу та права
_____ «___» _____2024 р. Давиденко В.В.

Вінниця – 2024

ВСЕІ 2023

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі на тему: «Управління фінансовим станом підприємства» (на прикладі ПрАТ «Вінницький дослідний завод») розглядаються актуальні теоретико-методологічні та практичні аспекти щодо оцінки фінансового стану підприємства та ефективного управління ним.

Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі розглядаються теоретичні аспекти теми: сутність, нормативно-правове регулювання, інформаційне забезпечення та методологічні підходи до оцінки фінансового стану підприємства. Другий розділ роботи присвячений загальній організаційно-економічній характеристиці, оцінці фінансового стану та аналізу системи управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод». Третій розділ містить рекомендації щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Вінницький дослідний завод» та удосконалення управління ним на основі адаптивної системи.

Кваліфікаційна робота виконана на 75 сторінках друкованого тексту та містить 10 таблиць, 10 рисунків та 4 додатків.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, управління фінансовим станом підприємства, фінанси, фінансові ресурси, система управління фінансовим станом підприємства, механізм управління фінансовим станом підприємства.

THE SUMMARY

In the qualification work on a theme: «Enterprise financial state management» relevant theoretical, methodological and practical aspects of the assessment of the financial state of the enterprise and its effective management are considered.

The work consists of introduction three chapters, conclusions and proposals, a list of used sources and additions.

The first chapter examines the theoretical aspects of the topic: the essence, regulatory and legal regulation, information provision and methodological approaches to the assessment of the financial state of the enterprise. The second part of the work is devoted to the general organizational and economic characteristics, assessment of the financial condition and analysis of the financial condition management system of PJSC «Vinnytsia Experimental Plant». The third section contains recommendations for improving the financial condition of PJSC «Vinnytsia Research Plant» and improving its management based on an adaptive system.

The qualification work is completed on 75 pages of printed text and contains 10 tables, 10 figures and 4 appendices.

Keywords: financial condition of the enterprise, management of the financial condition of the enterprise, finances, financial resources, system of management of the financial condition of the enterprise, mechanism of management of the financial condition of the enterprise.

ВСП 2023

ЗМІСТ:

ВСТУП ……...…… 4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА ……. 7
1.1. Сутність поняття «управління фінансовим станом підприємства»…….. 7
1.2. Нормативно-правове регулювання та інформаційне забезпечення управління фінансовим станом підприємства …….. 12
1.3. Методологічні підходи до оцінки фінансового стану підприємства ….. 22
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПрАТ «ВІННИЦЬКИЙ ДОСЛІДНИЙ ЗАВОД»…… 32
2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика господарської діяльності ПрАТ «Вінницький дослідний завод» ……. 32
2.2. Оцінка фінансового стану ПрАТ «Вінницький дослідний завод» …….. 44
2.3. Аналіз системи управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод» …….. 53
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПрАТ«ВІННИЦЬКИЙ ДОСЛІДНИЙ ЗАВОД» …… 56
3.1. Напрямки покращення фінансового стану ПрАТ «Вінницький дослідний завод» …….. 56
3.2. Розробка адаптивної системи управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод» …….. 61
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ……... 65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ……..……... 70
ДОДАТКИ …… 76

ВСЕ 2023

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Управління фінансовим станом є важливою складовою загальної системи управління підприємством, оскільки воно відображає сферу фінансової діяльності суб'єкта господарювання та повинно забезпечити її ефективність. З цією метою підприємство повинно залучати необхідний обсяг фінансових ресурсів, формувати оптимальну структуру капіталу, максимізувати фінансові результати, підтримувати достатній рівень платоспроможності та ліквідності, тобто, мати належний рівень фінансового стану. При цьому, необхідно враховувати, що фінансовий стан характеризує не тільки ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, але й дозволяє ідентифікувати ключові фактори його розвитку, ступінь їхнього впливу та визначити резерви покращення діяльності. Для цього здійснюють комплексну діагностику фінансового стану, яка передбачає аналіз показників, що характеризують ресурсне забезпечення та майновий стан підприємства, ліквідність, фінансову стійкість, рентабельність, ділову активність. Враховуючи сучасні надскладні та нестабільні умови функціонування дослідження теоретичних та практичних аспектів управління фінансовим станом підприємства залишається актуальним.

Проблемам забезпечення, оцінки та ефективного управління фінансовим станом підприємства присвячені праці багатьох науковців. Серед них можна відзначити таких авторів, як: Аранчій В.І., Беляк А.О., Бодруг Т.М., Бражник Л.В., Бровко Л.І., Бут А.С., Волошина-Сідей В.В., Гаватюк Л.С., Гавриленко Ю.О., Гончар Л.О., Гриценко Т.В., Демчук В.О., Дропа Я.Б., Дяченко К,С,, Карачарова К.А., Косарєва І.П., Куцай Н.С., Лиса О.В., Лободзінська Т.П., Маєр Д.Д., Марусяк Н.Л., Масленніков Є.І., Мтеленко Н.Г., Наливайко Л.В., Насібова О.В., Піскунов О.Г., Свідерська І.М., Сокуренко В.В., Ситник Н.С., Сіліна І.В., Слєсар Т.Н., Смолінська С.Д., Удовика Є.М., Фещенко О.П., Хацер М.В., Хорєва А.Ю., Чепка В.В., Чорна Л.О., Чумак В.Д., Шара Є.Ю., Школьник І.О., Ясіновська І.Ф. та інші.

ВСЕ 2023

Метою дослідження є систематизація теоретико-методологічних аспектів управління фінансовим станом підприємства і розробка на цій основі напрямків його покращення та удосконалення.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити таких *завдання:*

1) визначити сутність поняття «управління фінансовим станом підприємства»;

2) розкрити зміст механізму управління фінансовим станом підприємства;

3) дослідити нормативно-праве регулювання та інформаційне забезпечення управління фінансовим станом підприємства;

4) узагальнити прийоми та методи оцінки фінансового стану;

5) скласти загальну організаційно-економічну характеристику господарської діяльності ПрАТ «Вінницький дослідний завод»;

6) оцінити фінансовий стан досліджуваного підприємства;

7) проаналізувати систему управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод»;

8) розробити напрямки покращення фінансового стану та удосконалення системи управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод».

Об'єктом дослідження в кваліфікаційній роботі є управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод».

Предметом дослідження в кваліфікаційній роботі є теоретико-методологічні та прикладні аспекти управління фінансовим станом підприємства.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є наукові концепції в сфері вивчення управління фінансовим станом підприємств. Під час дослідження використано такі методи як: аналіз і синтез – для критичного дослідження ключових положень теорії управління фінансовим станом підприємства; логічне узагальнення – для уточнення понятійного апарату теорії управління фінансовим станом; ретроспективний аналіз – для дослідження методологічних підходів до оцінки фінансового стану підприємства; коефіцієнтний та факторний аналіз – для дослідження

ВСЕ 2023

фінансового стану підприємства та визначення впливу факторів на фінансовий стан.

Інформаційною основою дослідження є наукові праці вчених у сфері менеджменту та фінансів, дані звітності ПрАТ «Вінницький дослідний завод».

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність дослідження полягає у виявленні на основі аналізу фінансового стану ПрАТ «Вінницький дослідний завод» напрямків його покращення, обґрунтуванні доцільності розробки та впровадження адаптивної системи управління фінансовим станом, а також визначення пропозицій щодо удосконалення управління фінансовим станом підприємства, спрямованого на досягнення високих результатів діяльності досліджуваного підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні науково-практичні положення кваліфікаційної роботи обговорено на VII Міжнародній науково-практичній конференції «Освіта та підприємництво: точки дотику» (07-08 грудня 2023 р., м. Вінниця, Вінницький соціально-економічний інститут Університету «Україна»).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукові статті у науково-практичному журналі «Подільський науковий вісник» загальним обсягом 0,67 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 75 аркушів друкованого тексту.

Робота містить аналітичний та демонстраційний матеріал у 10 таблицях та 10 рисунках. Список використаних джерел налічує 61 найменування.

ВСЕІ 2023

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність поняття «управління фінансовим станом підприємства»

На сьогодні в науковій економічній літературі немає єдиного підходу до визначення поняття «управління фінансовим станом підприємства». Одні дослідники розглядають аспекти управління фінансовим станом як елемент удосконалення організації управління підприємством в цілому, інші – як удосконалення інструментарію управління фінансами підприємства.

Карачарова К.А., Наливайко Л.В. зазначають, що «управління фінансовим станом - спрямування фінансових показників підприємства на досягнення нормативів, стійкого рівня збалансованості, стійкого функціонування та підвищення або утримання поставлених задач протягом усієї господарської діяльності підприємства» [24, с. 126].

Куцай Н.С., Демчук В.О. стверджують, що «управління фінансовим станом – це процес впливу на організацію з використанням різних фінансових механізмів (фінансових методів, фінансових важелів, нормативно правового забезпечення та інформаційного забезпечення) для розробки та досягнення стратегічних цілей підприємства» [29, с. 94].

Сіліна І.В., Хацер М.В. пропонують розглядати «управління фінансовим станом підприємства як складний процес, що потребує постійного впливу суб'єктів на об'єкт фінансового управління за допомогою певної системи методів і технічних засобів з використанням особливої технології для досягнення забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, необхідними для його нормальної фінансово-господарської діяльності, доцільності й ефективності розміщення і використання фінансових ресурсів, фінансових взаємовідносин з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможності та фінансової стійкості з метою підвищення ефективності функціонування суб'єкта підприємницької діяльності, а також визначення напрямків його розвитку у короткостроковій та довго строковій перспективі» [44, с. 87].

ВСЕ 2023

Гриценко Т.В., Бровко Л.І. наголошують, що «управління фінансовим станом підприємства здійснюється з позиції фінансів – через реалізацію забезпечуючої, розподільної, контрольної функцій, а також із позиції менеджменту – шляхом планування, регулювання фінансового стану, організації управління ним, мотивації співробітників, що відповідають за управління фінансовим станом, контролю фінансового стану, а також здійснення бухгалтерського обліку і проведення аналізу фінансового стану» [15, с. 466].

Бодруг Т.М., Головатюк Л.С. розглядають «управління фінансовим станом підприємства як систему принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням досягнення такої фінансової позиції, що характеризується цільовим рівнем визначених показників фінансового стану і дає змогу забезпечувати достатній рівень фінансування діяльності підприємства та ефективно здійснювати її в майбутньому» [10, с. 20].

Метою управління фінансовим станом підприємства є розроблення плану заходів спрямованих на підвищення рентабельності та розширення можливостей підприємства для забезпечення стабільної роботи підприємства і виконання покладених на них зобов'язань [29, с. 94].

При цьому основними цілями управління фінансовим станом підприємства є:

- визначення фінансового положення;
- виявлення змін у фінансовому стані в просторово-часовому розрізі;
- виявлення основних чинників, що викликають зміни у фінансовому стані; прогноз основних тенденцій фінансового стану.

Процес реалізації мети та основних цілей управління фінансовим станом підприємства має бути спрямований на вирішення наступних завдань:

1) оптимізація структури активів;
2) оптимізація структури капіталу;
3) максимізація прибутковості;

ВСЕ 2023

4) ефективність використання фінансових ресурсів;

5) прискорення оборотності оборотних активів;

6) збалансованість грошових потоків;

7) мінімізація рівня фінансових ризиків;

8) фінансова стійкість підприємства [10, с. 21].

Управління фінансовим станом підприємства має здійснюватися на основі таких принципів:

- інтегрованості системи управління фінансовим станом із загальною системою менеджменту підприємством;

- стратегічної направленості системи управління фінансовим станом;

- гнучкості процесу управління фінансовим станом;

- комплексного характеру формування управлінських рішень в управлінні фінансовим станом підприємства;

- координації дій з управління фінансовим станом;

- альтернативності та цілеспрямованості підходів при розробці окремих управлінських рішень в управлінні фінансовим станом підприємства;

- ієрархічності пізнання об'єкту управління;

- інноваційної спрямованості системи управління фінансовим станом підприємства;

- пріоритетності розв’язання протиріч в складових елементах фінансового стану;

- врахування рівня ризику в процесі управління фінансовим станом;

- ефективності управління фінансовим станом підприємства [47].

Процес управління фінансовим станом підприємства може включати такі етапи:

1) формування системи управління фінансовим станом підприємства та організація ефективної взаємодії між суб’єктами в цій системі;

2) обґрунтування основних аспектів політики управління фінансовим станом підприємства;

ВСЕІ 2023

3) формування теоретико-методичної бази для аналізу та оцінки фінансового стану підприємства (вибір прийнятних для цього підприємства методики та показників оцінки);

4) визначення індикативних (цільових, прийнятних) значень (або варіативних інтервалів значень) показників (або комплексного (інтегрального) показника) оцінки фінансового стану підприємства, виходячи із стратегії та сучасного етапу його розвитку;

5) здійснення аналізу й оцінки фінансового стану підприємства з використанням прийнятої за основу методики;

6) порівняння розрахункових значень показників з індикативними (цільовими, прийнятними);

7) формулювання пропозицій щодо покращення фінансового стану, якщо його оціночні показники не відповідають індикативним значенням;

8) реалізація пропонованих заходів і оцінка їх результативності [32, с. 181].

Питання ефективного управління фінансовим станом підприємства найдоцільніше вирішувати на таких рівнях: оперативному, інноваційному та стратегічному. Така класифікація зумовлена необхідністю врахування фактору часу, тобто управління фінансовим станом в короткостроковому, середньостроковому та довгостроковому періодах [55, с. 100-101].

Отже, ефективне управління фінансовим станом підприємства забезпечується системою фінансового менеджменту, що являє собою сукупність принципів і методів розробки, обґрунтування, прийняття та реалізації управлінських рішень з питань формування, розподілу і використання фінансових ресурсів підприємства, контролю за реалізацією цих рішень [46, с. 88].

Якісне управління фінансовим станом підприємства дозволить йому досягти фінансової стабільності, платоспроможності, ліквідності та фінансової незалежності [56, с. 88].

ВСЕ 2023

Виробничо-господарська та фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження та ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової та кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, а також фінансової стійкості [22, с. 24; 46; 56].

Формування дієвого механізму управління фінансовим станом підприємства є багатоаспектним, оскільки його можна розглядати як сукупність методів та принципів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням такого рівня фінансових активів і ресурсів, їх формування та розподілення, що дозволить підприємству підтримувати розвиток, базуючись на зростанні капіталу та прибутку при збереженні кредитоспроможності та платоспроможності, дотримуючи забезпечення і підтримання його фінансової рівноваги [14].

Також, механізм управління фінансовим станом підприємства можна представити як сукупність взаємопов'язаних блоків:

- блок фінансування, який включає систему залучення фінансових активів,

- блок розподілу фінансових активів, який включає систему використання фінансових активів підприємства;

- сукупність елементів, регулюючих процес залучення, розподілу і використання фінансових активів, враховуючи оперативну, тактичну та стратегічну оцінку фінансової стійкості промислового підприємства [36].

Механізм управління фінансовим станом підприємства необхідно будувати на основі наступних принципів:

1) постійний моніторинг фінансового стану підприємства та прогнозування ймовірності фінансових криз – це дозволить вжити необхідних заходів завчасно та мінімізувати негативні наслідки;

2) оперативність реагування на кризові явища - фінансовому менеджменту необхідно швидко приймати рішення: скорочувати витрати,

ВСЕ 2023

заморожувати інвестиційні проєкти, забезпечувати повернення дебіторської заборгованості тощо;

3) реалізація внутрішніх можливостей виходу підприємства із незадовільного фінансового стану - зумовлює необхідність використання переважно власних ресурсів на фінансування діяльності підприємства; залучення позикових коштів може збільшити ризики втрати платоспроможності підприємства;

4) забезпечення достатності коштів – розрахувати оптимальний для підприємства обсяг вільних коштів можна з допомогою різноманітних методів та формувати ліквідні резерви;

5) забезпечення інформацією – це один із першочергових заходів підвищення ефективності механізму управління фінансовим станом підприємства та поліпшення інформаційного забезпечення фінансового менеджменту [35, с. 97].

Механізм управління фінансовим станом підприємства з точки зору ресурсно-факторного підходу до управління формується на основі врахування наступних чинників:

- підпорядкування стратегії управління фінансовим станом підприємства для досягнення основних цілей діяльності;

- аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства (розробка альтернатив і остаточний вибір пріоритетних сценаріїв розвитку подій, які суттєво впливають на його фінансовий стан);

- визначення індикаторів, які об’єднують комплекс окремих завдань з управління фінансовим станом підприємства, що відповідають життєвому циклу;

- ідентифікація зовнішніх і внутрішніх факторів, які визначають фінансовий стан підприємства, враховуючи їх взаємозв'язок і пріоритетність;

- вибір кількісних показників результативності (або ключових показників ефективності) управління факторами фінансового стану підприємства і моніторингу фінансового стану;

ВСЕ 2023

- розробка коригувальних елементів управління для досягнення заданого рівня фінансовго стану підприємства [36].

Механізм управління фінансовим станом підприємства є частиною загальної системи управління підприємством та містить такі основні складові:

1) елементи забезпечення: інформаційно-аналітичне, програмно-технічне, нормативно-правове, кадрове;

2) аналіз політики управління підприємством: політика управління обсягами діяльності, активами, капіталом, грошовими потоками;

3) інструменти управління фінансовим станом підприємства: стратегія та методи управління фінансовим станом;

4) управління ризиком: виявлення, вимірювання, контроль та моніторинг ризику;

5) планування та прогнозування результатів управління фінансовим станом;

6) аналіз ефективності управління фінансами станом та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовим станом [26, с. 679].

Аналіз фінансового стану підприємства дає змогу оцінити здатність підприємства адаптуватися до умов зовнішнього середовища та визначити ступінь його незалежності від зовнішніх джерел фінансування [27, с. 246].

Процес формування механізму управління фінансовим станом підприємства можна представити у вигляді послідовності наступних етапів:

1 етап: визначення цілей, об’єктів та суб’єктів управління;

2 етап: виявлення елементів об’єкта управління;

3 етап: визначення методів впливу на чинники управління;

4 етап: розробка стратегії забезпечення належного фінансового стану підприємства;

5 етап: реалізація стратегії;

6 етап: моніторинг фінансового стану [26, с. 680].

ВСЕІ 2023

Здійснювати постійний моніторинг фінансового стану підприємства доцільно не тільки за показниками ефективності використання основних засобів, оборотних коштів, праці тощо, але й за узагальнюючими показниками ефективності його господарської діяльності. До таких показників відносяться прибутковість; рентабельність продукції, активів, власного капіталу, одного виду продукції, продажу, операційної діяльності, звичайної діяльності, господарської діяльності, коефіцієнти ефективності застосовуваних ресурсів; ліквідність та платоспроможність [20, с. 37].

Оскільки, одним із ключових чинників, що впливає на ефективність діяльності підприємства є час, при управлінні фінансовим станом підприємства необхідно враховувати коротко-, середньо- та довгострокові періоди і будувати механізм управління фінансовим станом на оперативному, інноваційному та стратегічному рівнях (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Рівні механізму управління фінансовим станом підприємства

Рівень	Об'єкт управління	Критерій	Результат управління
Оперативний	Безперервність виробничого процесу та процесу кругообіг капіталу підприємства	Оцінювання динаміки показників фінансової стійкості та ліквідності	Коригування методів аналізу та оцінки чинників, що дестабілізують розвиток підприємства і призводять до збитковості діяльності
Інноваційний	Забезпечення пропорційності процесу життєдіяльності підприємства	Оцінювання динаміки показників ділової активності та платоспроможності	Уточнення механізму дії чинників, виявлених на оперативному рівні та шляхи подолання кризи на підприємстві
Стратегічний	Конкурентоспроможність підприємства та його ринкова вартість	Оцінювання динаміки показників рентабельності та ділової активності	Проведення моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування, розробка довгострокових заходів покращення фінансового стану підприємства

Джерело: складено на основі [55, с. 100]

ВСЕТ 2023

Таким чином, управління фінансовим станом підприємства відтворюється за допомогою різних методів, принципів, методик аналізу, що в комплексі дають дієвий результат і ефективне управління. Це дозволяє одразу після проведення аналізу виявити недоліки у фінансовій системі підприємства та способи за допомогою яких можна пом'якшити або усунути проблеми у фінансово-економічній діяльності суб'єкта господарювання.

Кожене підприємство самостійно обирає методики аналізу, принципи оцінки власного фінансового стану, тому що саме якісно вибрана та методично підкріплена форма аналізу і оцінки фінансового стану підприємства слугує ефективному управлінню ним надалі [24, с. 129].

Отже, управління фінансовим станом підприємства – це один із ключових елементів системи фінансового менеджменту та загальної системи управління підприємством. Управління фінансовим станом – це складний процес, головна мета якого – покращення ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання за рахунок розробки і прийняття вірних управлінських рішень, що забезпечать успішність розвитку підприємства.

1.2. Нормативно-правове регулювання та інформаційне забезпечення управління фінансовим станом підприємства

Важливе значення в системі управління фінансовим станом підприємства відіграє рівень його нормативно-правового та інформаційного забезпечення і регулювання.

Основними нормативно-правовими актами, які стосуються питань регулювання управління фінансовим станом підприємства в України є: Конституція України, Господарський кодекс, Бюджетний кодекс, Податковий кодекс, Цивільний кодекс, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» тощо.

ВСЕ 2023

Крім того, підприємства керуються у своїй діяльності Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, методичними рекомендаціями, інструкціями, положеннями, постановами, наказами та листами Міністерства фінансів України, які детальніше регламентують фінансову діяльність підприємства та управління нею.

Конституція України (№254к/96-ВР від 28.06.1996 р.) є важливим джерелом фінансового права і у концентрованому вигляді відображає правовий простір для розвитку підприємництва в країні.

Конституцією України регламентовано право громадян на ведення будь-якого виду підприємницької діяльності, не забороненої законом. Також, держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності, не допускаючи зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісну конкуренцію [1].

Конституція України як основний закон:

- формує правовий простір для розвитку вільного підприємництва;

- створює передумови для використання фінансового менеджменту як системи управління фінансами суб'єктів господарювання в економіці ринкового типу [52, с. 41-42].

Господарський кодекс України (№436-IV від 01.01.2004 р.) встановлює правові основи господарської діяльності, яка заснована на різноманітності економічних суб'єктів різних форм власності.

Метою Господарського кодексу є забезпечення зростання ділової активності, розвиток підприємництва, підвищення ефективності суспільного виробництва та його соціальна спрямованість, утвердження суспільного господарського порядку в економічній системі України, сприяння її гармонізації з іншими економічними системами.

У Господарському кодексі визначаються головні засади господарювання в країні та регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації і ведення господарської діяльності між суб'єктами господарювання.

Господарський кодекс України:

ВСЕ 2023

- визначає принципи підприємницької діяльності, зокрема – це: самостійне формування підприємцем програми діяльності, вибір постачальників і споживачів продукції, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено законом, встановлення цін на продукцію та послуги відповідно до закону; комерційний розрахунок; вільне розпорядження прибутком, що залишається після сплати податків, зборів та інших платежів;

- регламентує склад і джерела формування майна суб'єктів господарювання: джерелами формування майна підприємства є грошові та матеріальні внески засновників, доходи від реалізації продукції, кредити банків тощо;

- визначає засади формування статутного фонду підприємства та взаємовідносини з власниками, що виникають на цій основі;

- регламентує порядок оформлення зобов'язань та їх виконання;

- визначає вимоги до обліку та звітності [2].

Бюджетний кодекс України (№2456-VI від 08.07.2010 р.) визначає правові основи функціонування бюджетної системи України, її принципи, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин, відповідальність за порушення бюджетного законодавства, а також регулює фінансові та бюджетні відносини суб'єктів господарювання та держави [3].

Податковий Кодекс України (№2755-VI від 02.02.2010 р.) визначає правові та організаційні основи функціонування податкової системи України та здійснення податкової політики. Зокрема, кількість, види та ставки податків і зборів, які сплачують суб'єкти господарювання впливають на формування чистого прибутку підприємств.

Податковий кодекс України:

- здійснює регулювання відносини, які виникають у сфері справляння податків і зборів;

- визначає перелік податків і зборів, порядок їх адміністрування та умови звільнення від оподаткування;

ВСЕ 2023

- визначає платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства [4].

Цивільний кодекс України (№435-IV від 16.01.2003 р.) регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.

Цивільний кодекс України:

- встановлює правові норми, які регулюють майнові відносини, в тому числі й ті, що стосуються використання фінансових ресурсів підприємств;

- регулює майнові відносини у сфері господарювання;

- визначає особливості договірної діяльності тощо [5].

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» (№996-XIV від 16.06.1999 р.) визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»:

- вказує, що фінансова звітність містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства;

- визначає, що метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства;

- наголошує, що бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку на підприємстві і фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку [6].

Види, форми та порядок формування фінансової звітності підприємства визначаються Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО).

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (№z0336-13 від 07.02.2013 р.) визначає мету, склад і принципи складання фінансової звітності

ВСЕ 2023

та вимоги до визнання і розкриття її елементів. У даному НП(С)БО визначається сутність активів, витрат, доходів, збитків, власного капіталу, грошових коштів, зобов'язань підприємства тощо. Крім того, зафіксовано, що фінансова діяльність – це така діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства [7].

НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» (№z0161-00 від 25.02.2000 р.) встановлює зміст та форму фінансової звітності малого підприємства в складі Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) та порядок її заповнення, а також зміст та форму фінансової звітності мікропідприємства в складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок її заповнення [8].

На рівні підприємства у якості внутрішнього нормативного регулювання та забезпечення ефективної реалізації облікової політики, що являє собою сукупність принципів, методів та процедур, які використовує підприємство для складання фінансової звітності [6] формується та впроваджується Наказ про облікову політику, який складається у довільній формі, відповідно до діяльності підприємства та форми власності [28, с. 78].

Цей Наказ є правовим актом, який затверджується керівником підприємства для вирішення основних та оперативних завдань, які поставлені перед ним. Наказ про облікову політику є розпорядчим та впливає на фінансовий стан підприємства, зокрема фінансову стійкість та платоспроможність [9, с. 15].

Система управління фінансовим станом підприємства не може ефективно функціонувати без належного інформаційного забезпечення.

Фінансова інформація представляє собою систематизований у певній формі набір про стан господарських ресурсів, зобов'язань та фінансових джерел підприємства; рівень прибутку та витрат, що дозволяють говорити про очікувані доходи та пов'язані з ними ризики; обороти підприємства та якість його активів; обсяги та якість потоків грошових коштів [54, с. 38-39].

ВСЕ 2023

Інформаційне забезпечення процесу управління фінансами являє собою сукупність інформаційних ресурсів і способів їх організації, що є необхідними та придатними для реалізації аналітичних процедур, які забезпечують фінансову сторону діяльності підприємства [23, с. 15].

Система інформаційного забезпечення управління фінансовим станом підприємства – це неперервний та цілеспрямований відбір відповідних інформаційних показників, необхідних для проведення аналізу, планування і підготовки ефективних управлінських рішень по всіх аспектах фінансової діяльності підприємства [53, с. 32].

Зміст системи інформаційного забезпечення управління фінансовим станом визначається галузевими особливостями діяльності підприємства, його організаційно-правовою формою, обсягами та ступенем диверсифікації фінансової діяльності [45, с. 18].

Склад інформаційного забезпечення представлено на рис. 1.1:

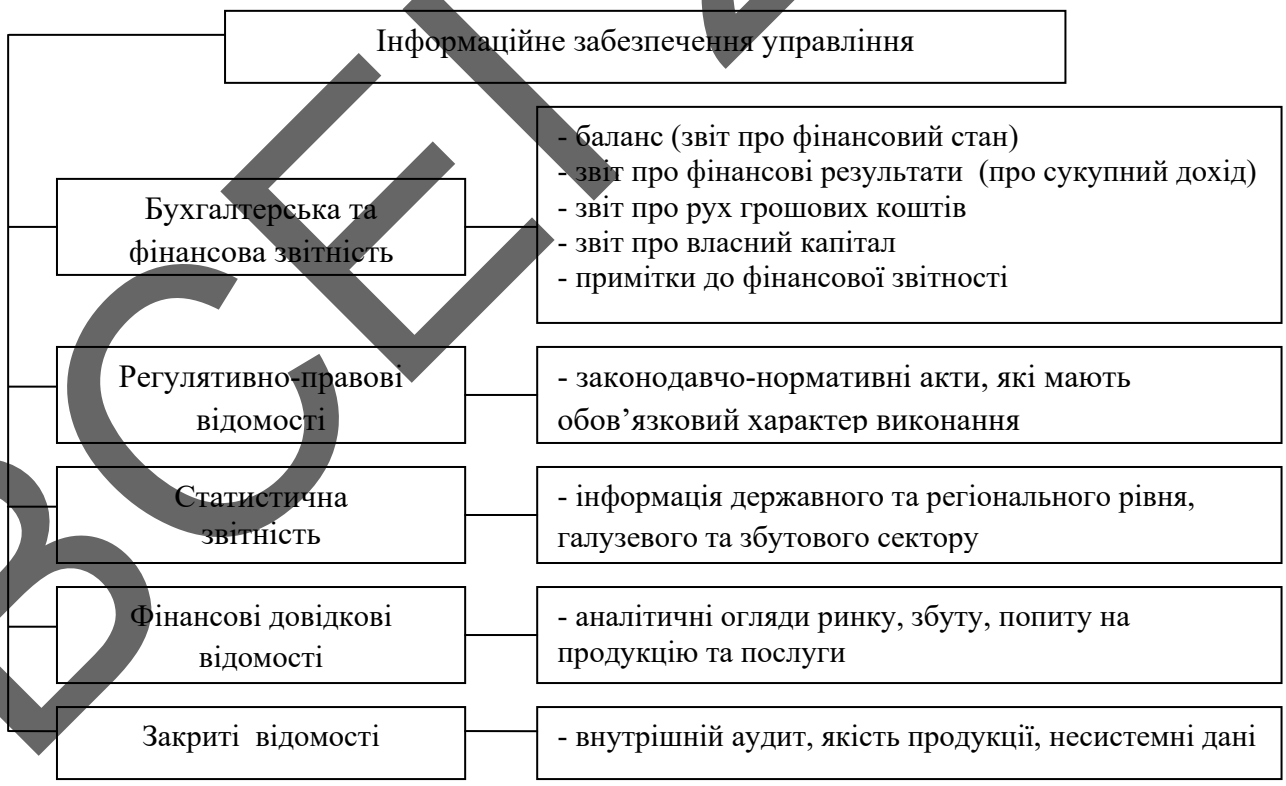

Рис. 1.1. Інформаційне забезпечення управління фінансовим станом

Джерело: складено на основі [59, с. 19; 23, с. 16]

ВСЕ 2023

Відповідно до Концептуальної основи фінансової звітності, яка набрала чинності для обов’язкового застосування суб’єктами господарювання з 2020 року, необхідно враховувати, що мета складання фінансової звітності – це надання інформації про активи, зобов'язання, капітал, доходи та витрати, корисної для користувачів під час оцінювання майбутніх чистих економічних надходжень у компанію, та здатності керівництва використовувати економічні ресурси підприємства [58, с. 173].

Потужне інформаційне забезпечення аналізу звітності виступає чи не найважливішою складовою процесу ефективної реалізації процедур аналізу, що у подальшому дасть змогу менеджерам та керівництву прийняти на його основі відповідні управлінські рішення [13].

З огляду на наведені вище складові інформаційного забезпечення, необхідно визначити фактори, які впливають на його, а саме:

- зовнішні фактори; коло зовнішніх користувачів; рівень розкриття інформації для задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів;

- внутрішні фактори: розміри підприємства та масштаб діяльності; структура управлінського апарату; інформаційні потреби користувачів; кваліфікаційний рівень працівників облікового та аналітичного підрозділів; рівень деталізації та узагальнення інформації; періодичність подання інформації [60].

Якісне інформаційне забезпечення управління фінансовим станом реалізується також шляхом формування на підприємстві інформаційної системи і як сукупності організаційних і технічних засобів для збереження та обробки інформації [30] та повинна охоплювати такі рівні:

1) адміністративний рівень: ефективність використання інформаційних ресурсів з метою попередження загроз;

2) процедурний рівень: діагностика фінансових критерії для вчасної ідентифікації виникнення небезпек на підприємстві;

ВСЕ 2023

3) технічний рівень: захист фінансових інтересів та забезпечення впровадження інформаційних ресурсів з метою захисту важливої інформації підприємства [38].

Отже, нормативно-правове регулювання та інформаційне забезпечення здійснюється щодо фінансово-економічних аспектів створення підприємства; бюджетних, податкових, грошово-кредитних та платіжно-розрахункових взаємовідносин; фінансових відносин підприємства з працівниками; інформаційної бази фінансового управління; валютного регулювання та інвестиційної діяльності; регулювання процедур санації, реструктуризації, банкрутства та ліквідації підприємства.

1.3. Методологічні підходи до оцінки фінансового стану підприємства

Належний рівень фінансового стану підприємства є результатом всіх аспектів його виробничо-господарської діяльності, що, в свою чергу, базується на двох тісно взаємопов'язаних факторах: існуючих активах, які забезпечують прибуток та готівку, і можливості росту, тобто можливості нових капіталовкладень, які приведуть до збільшення прибутку та готівки в майбутньому [12, с. 19].

Аналіз фінансового стану підприємства – це один із головних етапів планування і прогнозування діяльності підприємства. Постійний аналіз фінансового стану підприємства необхідно здійснювати для впровадження заходів щодо оперативного усунення недоліків господарської діяльності та завчасного запобігання негативним впливам внутрішнього та зовнішнього середовища [40, с. 186].

Основними завданнями аналізу фінансового стану підприємства є:

1) загальна оцінка фінансового стану: фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність, рентабельність, конкурентоспроможність;

ВСЕІ 2023

2) дослідження змін у структурі капіталу, аналіз головних чинників, що призвели до змін у фінансовому стані;

3) прогнозування основних тенденцій розвитку діяльності підприємства [16].

На сьогодні у фінансовому менеджменті використовуються різні прийоми, методи та методики оцінки фінансового стану, які залежно від цілей та завдань проведення такої оцінки кожний суб'єкт господарювання обирає самостійно.

На сучасному етапі для оцінки фінансового стану підприємства найчастіше застосовують прийоми горизонтального, вертикального, трендового, коефіцієнтного та факторного аналізу, що проводяться за абсолютними та відносними показниками (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Характеристика прийомів оцінки фінансового стану підприємства [40, с. 188]

Прийом	Характеристика
Горизонтальний (часовий)	Порівняння кожної позиції фінансової звітності з попереднім періодом
Вертикальний (структурний)	Визначення структури фінансових показників та оцінка впливу різноманітних факторів на кінцевий результат
Трендовий	Перспективний прогнозний аналіз фінансового стану на основі порівняння кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, звільненої від впливу окремих особливостей певних періодів
Коефіцієнтний	Розрахунок співвідношень між окремими позиціями різних форм звітності та визначення взаємозв'язків між позиціями
Факторний	Визначення впливу окремих факторів на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (не впорядкованих) прийомів дослідження

В сучасній практичній діяльності застосовується широке коло методів оцінки фінансового та майнового стану підприємства. Всі вони мають свої переваги та недоліки, які повинні враховуватись керівництвом підприємства під час здійснення оцінки, оскільки невірно брані методи можуть призвести до отримання неправильних результатів, що в майбутньому може створити значні бар'єри для здійснення ефективної і стабільної діяльності (табл. 1.3).

ВСЕ 2023

Таблиця 1.3

Характеристика методів оцінки фінансового стану підприємства

Метод	Характеристика
Комплексний	Здійснюється за допомогою зведення кількісних та якісних показників до інтегрального параметру. Такі показники відображають різні аспекти діяльності підприємства. Комплексна оцінка фінансового стану дає змогу визначити місце підприємства в економічному середовищі та показує рівень його конкуренто спроможності, тобто можна зробити загальні висновки щодо ефективності діяльності підприємства.
Коефіцієнтний	Проводиться за допомогою обчислення коефіцієнтів, які розкривають усі напрями діяльності підприємства та враховують чинники внутрішнього і зовнішнього впливу на фінансовий стан підприємства.
Інтегральний	Реалізується на основі зведення узагальнених показників діяльності підприємства (використовують показники платоспроможності, фінансової стійкості та незалежності тощо) до інтегрального. Це дозволяє спостерігати за зміною одного інтегрального показника в динаміці, що істотно спрощує аналіз.
Рейтинговий	Полягає у класифікації підприємств за певними ознаками виходячи з фактичного рівня показників фінансового стану і рейтингу кожного показника. Перевагою є можливість ранжування ряду підприємств за обраною ознакою.
Бальний	Заснований на проведенні аналізу фінансових коефіцієнтів шляхом порівняння отриманих значень із нормативними величинами і отриманні узагальнюючого показника, вираженого в балах. Спектр бальна оцінка при цьому передбачає використання «рознесення» цих значень за зонами віддаленості від оптимального значення.
Матричний	Базується на побудові матриці сукупності фінансових показників, яка перетворюється на матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Надає змогу здійснювати порівняльну рейтингову оцінку за певними показниками. З іншого боку може використовуватися при складанні матричних балансів, балансів грошових надходжень і витрат.
Дискримінантний	Дозволяє визначити вірогідність настання банкрутства на основі розробки (або використання) інтегральної моделі аналізу фінансового стану підприємства. Виділяють однофакторні (коефіцієнт Бівера, Вайбеля) та багатофакторні (модель Альтмана, Ліса, Таффлера, Спрінгейта, Терещенко, Савицької тощо) моделі.

Джерело: складено на основі [19; 40, с. 186; 43, с. 80-85]

Отже, можна констатувати, що ознакою, яка об’єднує розглянуті вище прийоми та методи оцінки фінансового стану підприємства є те, що вони базуються на співвідношенні результатів та витрат ресурсів, які необхідно витратити для досягнення цих результатів діяльності суб’єкта господарювання.

ВСЕ 2023

Проведене дослідження методологічних підходів до оцінки фінансового стану дозволяє виділити дві основні групи узагальнених методів такої комплексної оцінки, а саме:

1) метод розрахунку та порівняння показників на основі застосування горизонтального, динамічного та структурного аналізу: де об'єктом є такі показники, як обсяг продажів, розмір капіталу, величина чистих активів, середньорічна величина основних засобів, величина прибутку, величина власних оборотних коштів і ін. Їх можна порівнювати з минулими та плановими даними,та проводити аналіз відхилень.

Оцінка здійснюється за принципом: «краще або гірше» спрацювало підприємство в порівнянні з попереднім роком. Важливу інформацію містять також дані про темпи зростання і приросту показників. Такий аналіз сприяє виявленню зазначених причин і обставин та розробці заходів для їх усунення [51, с.257].

2) метод аналізу економічних і фінансових коефіцієнтів: включає розрахунок співвідношень окремих показників, порівняння позицій фінансового звіту з позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників. Різні показники, що характеризують фінансовий стан або фінансові результати діяльності, як правило, об'єднують у такі групи:

- 1 група: показники ліквідності;
- 2 група: показники фінансової стійкості і платоспроможності;
- 3 група: показники рентабельності;
- 4 група: показники ділової активності (оборотності) [12, с. 19].

Ліквідність − це здатність суб'єкта господарювання швидко погашати свою заборгованість; вона характеризує готовність та швидкість, з якою оборотні кошти можуть бути перетворені на грошові в результаті їхньої реалізації.

Ліквідність аналізують для визначенні спроможності підприємства вчасно та повністю розраховуватись за короткостроковими зобов'язаннями [50, с. 209-210].

ВСЕ 2023

Для цього обчислюють такі показники [48, с. 219-221; 34, с. 133-136]:

1) коефіцієнт абсолютної ліквідності – характеризує платоспроможність на момент складання звітності та показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство має можливість негайно погасити. Його значення повинно бути не менше 0,2:

$$К\ абсл = (ГЗ + КФВ) / ПЗ \quad (1.1)$$

де ГЗ – грошові засоби, грн.;

КФВ – короткострокові фінансові вкладення, грн.;

ПЗ – поточні зобов'язання, грн.

2) коефіцієнт загальної (швидкої) ліквідності – характеризує очікувану платоспроможність на період, що дорівнює середній тривалості одного обороту дебіторської заборгованості за своєчасного її погашення. Нормативне значення повинно бути не менше 1,0:

$$К\ зл = (ГЗ + ДЗ) / ПЗ \quad (1.2)$$

де ДЗ – дебіторська заборгованість, грн.

3) коефіцієнт покриття – показує, скільки оборотних засобів припадає на 1 грн. поточних зобов'язань та яку їхню частину підприємство може погасити при мобілізації всіх оборотних засобів. Значення показника знаходиться в межах 2,0 – 2,5:

$$К\ п = (ГЗ + ДЗ + ОЗ) / ПЗ \quad (1.3)$$

де ОЗ – оборотні засоби, грн.

ВСЕІ 2023

4) коефіцієнт чистої виручки – показує, яку питому вагу становить чиста виручка (чистий прибуток плюс амортизація) в загальній сумі виручки. Значення показника повинно становити не менше, ніж 1,0:

$$К\ чв = (ЧП + А) / ЧД \quad (1.4)$$

де ЧП – чистий прибуток, грн.;

А – амортизація, грн.;

ЧД – чистий дохід, грн.

5) коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості – характеризує загальне співвідношення розрахунків по даних видах заборгованості підприємства:

$$К\ сдкз = ДЗ / КЗ \quad (1.5)$$

де КЗ – кредиторська заборгованість, грн.

Забезпеченість власним капіталом, його розміщення та використання характеризують фінансову стійкість підприємства, що являє собою такий стан його фінансових ресурсів, за якого підприємство здатне своєчасно та в повному обсязі виконати взяті на себе зобов'язання перед усіма суб'єктами за рахунок власних та залучених коштів [31].

Для оцінки фінансової стійкості використовують такі показники [48,с. 213-215; 34, с. 133-136; 50, с. 208-209; 18, с. 49-52]:

1) коефіцієнт автономії характеризує ступінь фінансової незалежності та показує питому вагу власних засобів в загальній сумі капіталу. Нормативним є значення показника не менше 0,5 - 0,6:

$$К\ а = ВК / ПБ \quad (1.6)$$

ВСЕІ 2023

де ВК – власний капітал, грн.;

ПБ – підсумок (валюта) балансу, грн.

2) коефіцієнт фінансової залежності – це показник, обернений до коефіцієнта автономії, який показує питому вагу залучених засобів у фінансування підприємства. Значення показника повинно бути не менше, ніж 2,0:

$$К\ фз = ПБ / ВК \quad (1.7)$$

3) коефіцієнт фінансового ризику – показує кількість позикових коштів, які припадають на 1 грн. власного капіталу. Нормативним вважається значення показника менше 1,0:

$$К\ фр = ПК / ВК \quad (1.8)$$

де ПК – позичковий капітал, грн.

4) коефіцієнт фінансової стабільності – показує співвідношення власного та залученого капіталу підприємства та характеризує найбільш загальну оцінку його фінансового стану. Значення показника не повинно бути менше 1,2:

$$К\ фс = ВК / ПК \quad (1.9)$$

де ПК – позичковий капітал, грн.

5) коефіцієнт фінансової мобільності – характеризує відношення оборотних активів до необоротних активів підприємства. Даний показник повинен мати тенденцію до зростання, що забезпечить можливість підвищити ліквідність балансу підприємства:

ВСЕІ 2023

$$К м = ОА / НА \quad (1.10)$$

де ОА – оборотні активи, грн.;

НА – необоротні активи, грн.

Рентабельність повніше за прибуток характеризує остаточні результати господарювання підприємства, тому що їх значення показує співвідношення ефекту з наявними або використаними ресурсами [50, с. 215]. Для всіх показників рентабельності нормальним вважається значення більше від 0 із тенденцією до зростання.

До основних показників рентабельності відносять [48, с. 216-217; 49, с. 226-227]:

1) рентабельність активів – характеризує який обсяг прибутку одержало підприємство з 1 грн. активів:

$$Р а = ЧП / СВА * 100, \% \quad (1.11)$$

де СВА – середньорічна вартість активів, грн.

2) рентабельність власного капіталу – показує ступінь ефективності використання власного капіталу підприємства:

$$Р вк = ЧП / ВК * 100, \% \quad (1.12)$$

3) рентабельність оборотного капіталу – характеризує можливості забезпечувати необхідний обсяг прибутку відносно середньорічної суми оборотного капіталу підприємства:

$$Р ок = ОП / ОА * 100, \% \quad (1.13)$$

ВСЕІ 2023

де ОП – прибуток від операційної діяльності, грн.

4) рентабельність продажу – показує, наскільки ефективно та прибутково підприємство здійснює свою комерційну діяльність:

$$Р п = ВП / ЧД * 100, \% \quad (1.14)$$

де ВП – валовий прибуток, грн.

5) рентабельність діяльності – характеризує загальну ефективність діяльності підприємства:

$$Р д = ЧП / С * 100, \% \quad (1.15)$$

де С – собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), грн.

Ділова активність підприємства – це узагальнене комплексне поняття, яке охоплює такі сфери діяльності підприємства, як: виробництво, фінанси, маркетинг і дає дозволяє оцінити внутрішню та зовнішню ефективність його господарювання [37].

Оцінити рівень ділової активності можна за допомогою таких показників [48, с. 214-215]:

1) коефіцієнт оборотності активів – характеризує який обсяг реалізованої продукції принесла кожна 1 грн. вкладена в активи підприємства:

$$К оа = ЧД / СВА \quad (1.16)$$

2) коефіцієнт оборотності оборотних засобів – показує який обсяг реалізованої продукції принесла кожна 1 грн. вкладена в оборотні активи підприємства:

ВСЕІ 2023

$$К ооз = ЧД / ОА \quad (1.17)$$

3) коефіцієнт оборотності запасів – визначає який обсяг реалізованої продукції принесла кожна 1 грн. вкладена в оборотні активи підприємства:

$$К оз = ЧД / ВЗ \quad (1.18)$$

де ВЗ – середньорічна вартість запасів, грн.

4) коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості – характеризує ефективність управління заборгованістю дебіторів та показує кількість оборотів цієї заборгованості (скільки разів дебітори погасили свої зобов'язання перед підприємством):

$$К одз = ЧД / ДЗ \quad (1.19)$$

5) коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості – характеризує швидкість розрахунку підприємства із своїми постачальниками, партнерами та іншими кредиторами, а також вказує на зростання або зменшення комерційного кредиту, який надається підприємству:

$$К окз = ЧД / КЗ \quad (1.20)$$

Отже, оцінка фінансового стану підприємства проводиться із використанням різноманітних прийомів, методів та показників, що характеризують ліквідність, фінансову стійкість (платоспроможність), рентабельність та ділову активність суб'єкта господарювання. Такий комплексний аналіз дозволяє оцінювати вплив якості управління фінансовим станом на рівень ефективності та динаміку успішності розвитку підприємства.

ВСЕП 2023

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПрАТ «ВІННИЦЬКИЙ ДОСЛІДНИЙ ЗАВОД»

2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика господарської діяльності ПрАТ «Вінницький дослідний завод»

Приватне акціонерне товариство «Вінницький дослідний завод» належить до машинобудівного комплексу України та є одним із провідних місцевих підприємств, яке майже 60 років випускає обладнання для легкої, харчової та переробної промисловості.

ПрАТ «Вінницький дослідний завод» розташовується за адресою: 21001, м. Вінниця, провулок Брацлавський, 21 [42].

Історія досліджуваного підприємства починається ще із 1944 року, коли були засновані Вінницькі центральні ремонтно-механічні майстерні (ЦРРМ) спирттресту.

У 1956 році за наказом Міністерства продовольчих товарів УРСР, ЦРРМ були передані у підпорядкування тресту «Укрспирттехпостач».

Через рік - у 1957 згідно постанові Раднаргоспу УРСР, ЦРММ були передані у підпорядкування Раднаргоспу Вінницького економічного району (Подільський Раднаргосп).

І нарешті, у 1965 році згідно з постановою Подільського Раднаргоспу, ЦРММ були перейменовані на «Вінницький ремонтно-механічний завод» Подільськремтресту.

У 1982 році «Вінницький ремонтно-механічний завод» увійшов до складу науково-виробничого об’єднання «Укрхарчпроектмеханізація».

У 1984 році відбулось перенайменування «Вінницького ремонтно-механічного заводу» на дослідницький завод НВО «Спектр».

У 1991 році завод перейшов на орендну форму організації праці.

У 1993 році було створено відкрите акціонерне товариство «Вінницький дослідний завод» шляхом перетворення орендного підприємства.

ВСЕ 2023

У 2010 році через зміни в законодавстві відкрите акціонерне товариство було перейменовано на приватне акціонерне товариство «Вінницький дослідний завод» [42] і в даній організаційно-правовій формі підприємство функціонує до сьогодні.

Досліджуване підприємство виготовляє широку номенклатуру та асортимент продукції та надає різноманітні виробничі послуги, зокрема:

- комплектуюче обладнання для спиртових виробництв: багато ковпачкові колони, дефлегматори, кип'ятильники, клапанні колони, царги, холодильні сусла, спиртоловушки, сітчасті колони, пробні холодильники, підігрівачі браги, конденсатори, вакуумпереривачі, деканатори, пробивачі сивушного масла, сепаратори вуглекислого газу, пінопастки, гідрозатвори, каплевловлювачі, пароінжектори;

- комплексні установки для спиртових виробництв: ректифікаційні, сирцеві, брагоректифікаційні установки, для ректифікації спирту-сирцю періодичної та безперервної дії, для отримання ароматичних ефірних олій та спиртів, для отримання коньячного спирту, для одержання етилового спирту (компонента етанольного біопалива), пароінжекторні установки для рекуперації тепла, вакуумні установки для охолодження сусла;

- обладнання для харчової промисловості: рекуперативниі теплообмінники для нагрівання та охолодження проміжних продуктів технологічних процесів (спіральні, кожухотрубні, труба в трубі, змінникові), установки для дезодорування рослинних олій;

- автоматизація спиртових виробництв: проектування автоматизованої системи управління технологічними процесами, постачання всього обладнання, монтаж, пуско-налагодження системи, навчання персоналу; технічний супровід;

- обладнання на замовлення: виготовлення нестандартного обладнання, виробів з міді, нержавіючої сталі, рядової сталі, бронзи, латуні токарними, свердлильними штампувальними, шліфувальними, слюсарними, зварювальними, складальними, пайковими операціями;

ВСЕ 2023

- послуги з лазерного різання металу за сучасними іноземними технологіями [42].

Споживачами продукції та послуг ПрАТ «Вінницький дослідний завод» є вітчизняні та іноземні підприємства, зокрема:

1) Україна: ТОВ «АВІС», ДП «Немирівський спиртзавод», ДП «Червонослобідський спиртзавод», ДП «Косарський спиртзавод», ДП «Козловський спиртзавод», ДП «Липницький спиртзавод», ДП «Борщівський спиртзавод», ДП «Новосилківський спиртзавод», ДП «Великолюбинський спиртзавод»;

2) Молдова: S.A. «AGROVIN BULBOACA», «Alco-Kaizer» S.R.L., «R&R» S.R.L., SA «Barza Alba», IM»Ungheni-Vin» SA, ТОВ «Мултівал», АТ «Утлапкар», ТОВ «Верісвін», АТ «Карасахань-Він», ТОВ «Гарма Груп»;

3) Азербайджан: компанія «RIYAD», СП «АЛКО» Лтд., фірма «Азері», ВАТ «Гянджа-Шараб 2»;

4) Таджикістан: ТОВ «Люкс-Крістал»;

5) Латвія: ТОВ «MALH» [42].

ПрАТ «Вінницький дослідний завод» тісно співпрацює з такими провідними науково-дослідними установами, як: Національний університет харчових технологій, науково-виробниче об'єднання «Інтермаш», Український науково-дослідний інститут спирту та біотехнологією харчових продуктів.

Завод отримав сертифікати відповідності системи якості міжнародного стандарту ISO 9001:2000 у системах: «СовАск», УкрСЕПРО та TGA (міжнародний сертифікат, визнаний у всіх країнах світу).

Підприємством освоєно випуск апаратів для виробництва спирту вищого очищення, спирту класу «Екстра» та «Люкс» продуктивністю від 100 до 9000 дал/добу.

В устаткуванні використовуються ефективні контактні пристрої, які дозволяють зменшити діаметр колон у 1,5-2 рази, зменшивши при цьому витрати пари, металомісткість та вартість.

ВСЕТ 2023

Все спиртове обладнання виготовляється ПрАТ «Вінницький дослідний завод» відповідно до стандарту ТУ В30219014.003 2002 («Комплекси обладнання для виробництва спирту») [42].

ПрАТ «Вінницький дослідний завод» здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства та керується Господарським, Цивільним, Податковим Кодексом, низкою інших законодавчих і нормативно-правових актів України та статутом [1-8].

Метою діяльності товариства згідно статуту є найбільш ефективне використання власного майна шляхом запровадження сучасних технологій, форм організації виробництва, залучення інвестицій для одержання прибутку і наступного його розподілу відповідно до рішення Загальних зборів акціонерів.

Предметом діяльності ПрАТ «Вінницький дослідний завод» є:

- виробництво машин та устаткування для виготовлення харчових продуктів та напоїв;

- виробництво інших машин та устаткування загального призначення. Не введених в інші угрупування;

- виробництво промислового холодильного та вентиляційного устаткування:

- оптова та роздрібна торгівля іншими машинами та устаткуванням (додаток А).

Майно заводу складається з основних засобів, обігових коштів, а також майнових, немайнових, фінансових та інших активів, відображених у бухгалтерському обліку товариства.

Джерелами формування майна ПрАТ «Вінницький дослідний завод» є:

- доходи, що отримані від господарської діяльності;

- кредит (позички) банків та інших кредиторів;

- доходи від розміщення та реалізації цінних паперів;

- інші джерела, незаборонені законодавством.

Згідно статуту у власності підприємства перебуває:

ВСЕІ 2023

- майно, передане йому засновниками у власність (будинки, споруди, обладнання, інші матеріальні цінності, нематеріальні активи та грошові кошти);

- майно та грошові кошти, акумульовані за рахунок випуску цінних паперів;

- продукція, вироблена у результаті господарської діяльності;

- одержані доходи;

- капітальні вкладення;

- доходи від цінних паперів;

- кредити банків;

- майно, набуте в процесі діяльності та на інших підставах, шо не заборонені законодавством України (додаток А).

Статутний капітал ПрАТ «Вінницький дослідний завод» становить 4935000 грн. який поділений на 439500000 простих іменних акцій з номінальною вартістю 0,01 грн. кожна, тобто товариство випускає акції на весь розмір статутного капіталу.

Прибуток підприємства утворюється з надходжень від господарської діяльності після відшкодування матеріальних та прирівняних до них витрат. Чистий прибуток залишається у повному розпорядження товариства. Для покриття збитків ПрАТ «Вінницький дослідний завод» формує резервний капітал в розмірі не менше 15% статутного капіталу товариства шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку або за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства (додаток А).

Досліджуючи структуру управління ПрАТ «Вінницький дослідний завод», необхідно відмітити, що органами товариства є:

- Загальні збори акціонерів;

- Наглядова Рада;

- Директор;

- Ревізор;

- структурні підрозділи.

ВСЕ 2023

Загальні збори акціонерів – це вищий орган товариства. Вони проводяться не пізніше 30 квітня наступного за звітним року, а також можуть бути позачерговими. На загальних зборах затверджується річний звіт товариства, звіт про розподіл прибутку та збитків, приймаються рішення за наслідками розгляду звітів Наглядової Ради, звітів директора та ревізора, Загальні збори акціонерів можуть вирішувати будь-які питання діяльності ПрАТ «Вінницький дослідний завод», крім тих, що знаходять у компетенції Наглядової Ради.

З метою реалізації всіх цілей та завдань виробничо-господарської діяльності товариства, а також для забезпечення процесу ефективного управління ПрАТ «Вінницький дослідний завод» необхідно було створити раціональну структуру управління.

В теорії та практиці менеджменту організаційна структура визначається як впорядкована сукупність взаємозв'язаних елементів системи, що визначає поділ праці та службових зв'язків між структурними підрозділами підприємства та працівниками апарату управління щодо підготовки, прийняття і реалізації управлінських рішень.

За допомогою цієї структури організаційно закріплюються функції за структурними підрозділами та працівниками, регламентуються потоки інформації, її зміст відображається у схемі структури управління, штатному розписі підприємства, у співвідношенні структурних підрозділів та працівників апарату управління,у положеннях про відділи та підрозділи, у системі підпорядкування і функціональних зв'язків між окремими елементами системи управління [39, с. 44].

Тобто, організаційна структура управління підприємством – це основа системи менеджменту організації; вона є засобом, який сприяє досягненню керівниками цілей, що поставлені перед суб'єктом господарювання.

На рис. 2.1 представлено організаційну структуру заводу без зазначення основних органів управління, що притаманні акціонерним товариствам (вони були наведені вище).

ВСЕ 2023

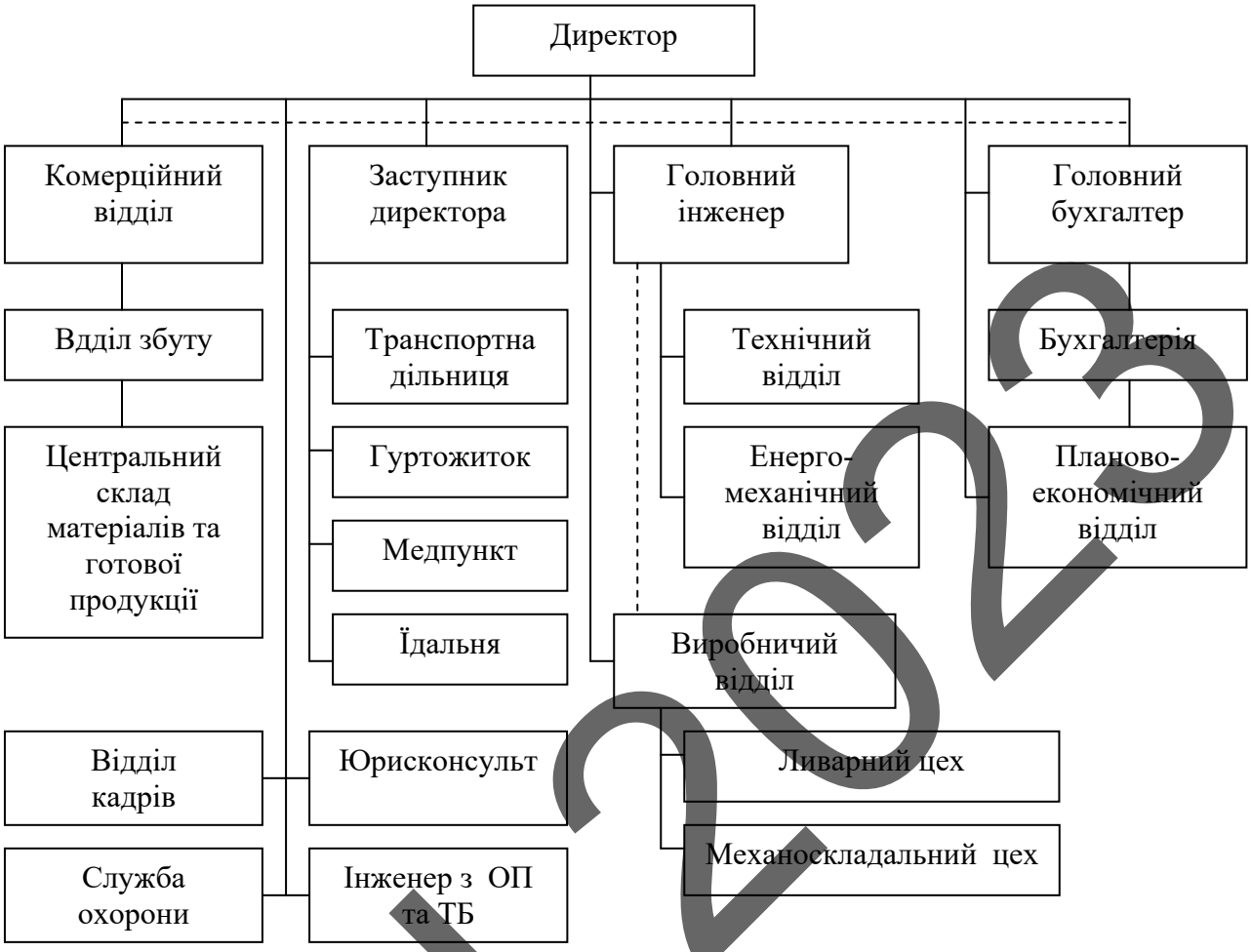

Рис. 2.1. Організаційна структура управління ПрАТ «Вінницький дослідний завод»

Аналіз структури управління досліджуваного заводу свідчить про те, що вона відноситься до лінійно-функціонального типу.

До її переваг відноситься організація управління виробництвом за лінійною схемою (директор - головний інженер - начальник виробничого відділу) та допомога функціональних підрозділів (планово-економічний відділ, комерційний відділ) у реалізації управлінських завдань лінійними керівниками.

Основні недоліки: можлива затримка підготовки управлінських рішень; інформаційне перевантаження керівників вищих рівнів управління; недостатня скоординованість функціональних підрозділів [41, с. 74].

Лінійна-функціональна організаційна структура управління є достатньо типовою для підприємств машинобудівної галузі та на сьогодні відповідає

ВСЕ 2025

потребам функціонування ПрАТ «Вінницький дослідний завод» і дозволяє йому створити стабільну та стійку систему управління.

На основі вихідних даних, наведених у фінансовій звітності товариства (додатки Б, В, Г), було проаналізовано ресурсне забезпечення та основні показники господарської діяльності підприємства за 2020-2022 роки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Аналіз основних показників ресурсного забезпечення та результатів діяльності ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 року від	
	2020	2021	2022	2020	2021
Основні засоби, тис. грн.	23181	26161	18275	-4906	-7886
Оборотні активи, тис. грн.	72508	76857	86082	13574	9225
Запаси, тис. грн.	58917	58782	67837	8920	9055
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	2210	4998	6819	4609	1821
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	21782	32960	25665	3883	-7295
Власний капітал, тис. грн.	74567	69713	77899	3332	8186
Середньооблікова чисельність персоналу, чол.	76	72	66	-10	-6
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	44260	44000	63543	19283	19543
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	35818	40616	51047	15229	10431
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	4133	-1909	11186	7053	13095
Фондовіддача на 1 грн. основних засобів, грн.	1,91	1,68	3,48	1,57	1,80
Фондоозброєність праці, тис. грн./чол.	305,01	363,35	276,89	-28,12	-86,45
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, обороти	0,61	0,57	0,74	0,13	0,17
Тривалість одного обороту оборотних активів, дні	597,95	637,56	494,47	-103,49	-143,10
Продуктивність праці, тис. грн./чол.	582,37	611,11	962,77	380,40	351,66
Рентабельність діяльності, %	11,54	-	21,91	10,37	-

ВСЕ 2023

З табл. 2.1 випливає, що ПрАТ «Вінницький дослідний завод» має в цілому належне ресурсне забезпечення своєї діяльності.

Основні засоби за аналізований період продемонстрували тенденцію до зменшення їхньої величини. Так, у 2022 році вони становили 18275 тис. грн., що було, відповідно менше на 4906 тис. грн. порівняно із 2020 роком та на 7886 тис. грн. – порівняно із 2021 роком.

Протилежною є ситуація із оборотними активами підприємства – за період 2020-2022 роки їхня сума зростала і максимально становила 86082 тис. грн. у 2022 році, що на 13574 тис. грн. більше, ніж було у 2020 році та на 9225 тис. грн. – ніж у 2021 році.

Обсяг запасів у 2022 році склав 67837 тис. грн. – це найбільше значення показника за аналізований період. Порівняно із 2020 роком запаси збільшились на 8920 тис. грн., а порівняно із 2021 роком – на 9055 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за досліджуваний період постійно зростала: з 2210 тис грн. у 2020 році до 4998 тис. грн., у 2021 році та до 6819 тис. грн., у 2022 році. Загалом, у 2022 році порівняно із 2020 роком дебіторська заборгованість збільшилась у 3 рази (на 4609 тис. грн.,) та у 1,4 рази порівняно із 2021 роком (на 1821 тис. грн.).

Кредиторська заборгованість за аналізований період характеризується доволі значним розміром з нестійкою тенденцією до зменшення. Так, у 2022 році вона складала 25665 тис. грн., у 2021 році – 32960 тис. грн., у 2020 р. – 21782 тис. грн. (це на 3883 тис. грн. більше, ніж було у 2020 році та на 7295 тис. грн. менше, ніж було у 2021 році).

Розмір власного капіталу ПрАТ «Вінницький дослідний завод» також має нестійку тенденцію до зростання. Найбільша його велична спостерігалась у 2022 році (77899 тис. грн.) – це на 3332 тис. грн. більше, порівняно із 2020 роком та на 8186 тис. грн. більше, ніж було у 2021 році.

Аналіз чисельності персоналу товариства вказує на її постійне зменшення. Так, середньооблікова чисельність персоналу у 2022 році становила

ВСЕ 2023

66 чол., що на 10 чол. менше, ніж було у 2020 році (76 чол.) та на 6 чол. менше, ніж у 2021 році (72 чол.).

На рис. 2.2 проілюстровано зміну ресурсного забезпечення діяльності досліджуваного підприємства.

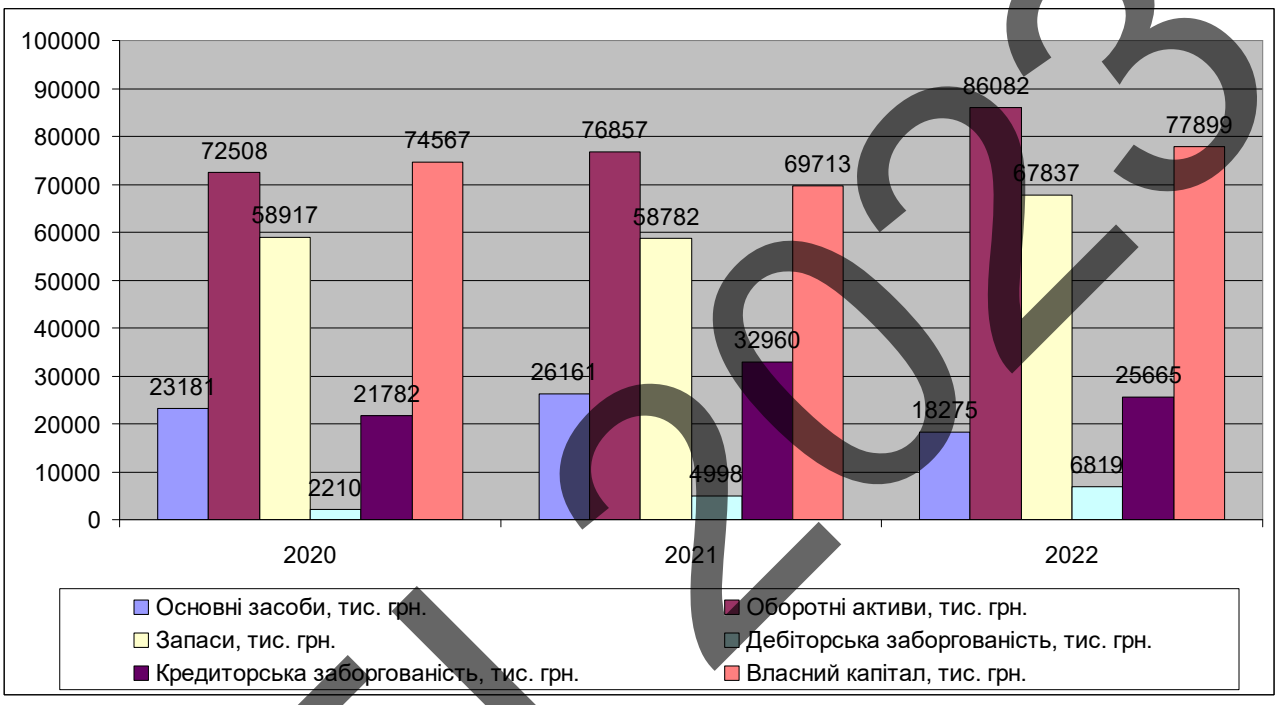

Рис. 2.2. Динаміка показників ресурсного забезпечення ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки

Також, із табл. 2.1 видно, що діяльність товариства на сьогодні є прибутковою та рентабельною, хоча у 2021 році воно й мало чистий збиток.

За аналізований період чисті доходи від реалізації збільшились у 1,4 рази. Так, у 2022 році вони становили 63543 тис. грн. - це на 19283 тис. грн. більше, ніж у 2020 році та на 19543 тис. грн. більше, ніж було у 2021 році.

Собівартість реалізованої продукції за три роки простійно збільшувалась: з 35818 тис. грн. у 2020 році до 40616 тис. грн. у 2021 році та до 51047 тис. грн.. у 2022 році (порівняно із 2020 роком вона зросла на 15229 тис. грн., а порівняно із 2021 роком – на 10431 тис. грн.)

ВСЕ 2023

Чистий прибуток за досліджуваний період ПрАТ «Вінницький дослідний завод» отримувало у 2020 (4133 тис. грн.) та 2022 (11186 тис. грн.) роках, а у 2021 році воно мало чистий збиток (-1909 тис. грн.). Тому, збільшення суми чистого прибутку у 2022 році порівняно із 2020 роком становить 7053 тис. грн., а порівняно із 2021 роком – 13095 тис. грн.

Ефективність використання основних засобів аналізованого підприємства характеризують фондовіддача та фондоозброєність праці.

За 2020-2022 роки фондовіддача загалом зросла. Так, у 2022 році значення показника становило 3,48 грн., що на 1,57 грн. більше, ніж у 2020 році та на 1,80 грн. більше, ніж було у 2021 році.

Показник фондоозброєності праці в загальному зменшився, що пояснюється зменшення розміру основних засобів та скороченням середньооблікової чисельності персоналу ПрАТ «Вінницький дослідний завод». Найменше значення фондоозброєності праці спостерігалось у 2022 році (276,89 тис. грн./чол.). У 2020 році показник склав 305,01 тис. грн./чол. (на 28,12 тис. грн./чол. більше, ніж у 2022 році), а у 2021 році – 363,35 тис. грн./чол. (на 86,45 тис. грн./чол. більше, ніж у 2022 році).

Коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2020 році становив 0,61 обороту, у 2021 році – 0,57 обороту, у 2022 році – 0,74 обороту. Це достатньо низькі значення, хоча їх можна пояснити специфікою продукції та послуг, які реалізує підприємство: вона науково і технологічно складна, часто виготовляється на замовлення під особливі потреби споживача, а тому вимагає довгого періоду виготовлення. В цілому оборотність оборотних активів заводу у 2022 році прискорилась порівняно із 2020 роком на 0,13 обороти та на 0,17 обороти, порівняно із 2021 роком.

Тривалість одного обороту оборотних активів відповідно становила у 2020 році - 597,95 днів, у 2021 році – 637,56 днів, у 2022 році – 494,47 дні. Загалом, тривалість одного обороту за досліджуваний період скоротилась у 2022 році порівняно із 2020 роком на 103,49 днів та на 143,10 дні – порівняно із

ВСЕ 2023

2021 роком, що є позитивним явищем, оскільки вкладені активи швидше переходіть із товарної та виробничої форми у грошову.

За досліджуваний період рівень продуктивності праці стабільно зростав. Так, у 2022 році продуктивність праці склала 582,37 тис. грн./чол. (на 380,40 тис. грн./чол. більше, ніж у 2020 році та на 351,66 тис. грн./чол. більше, ніж у було 2021 році).

Показники рентабельності обчислювались для 2020 та 2022 років, коли підприємство отримало чистий прибуток, і не обраховувались для 2021 року, коли діяльність товариства виявилась збитковою. Найвищий рівень рентабельності діяльності спостерігався у 2022 році - 21,91%, що на 10,37% більше, ніж у 2020 році, коли вона становила 11,54%.

На рис. 2.3. графічно продемонстровано зміну показників чистого доходу, прибутку та собівартості реалізованої продукції акціонерного товариства.

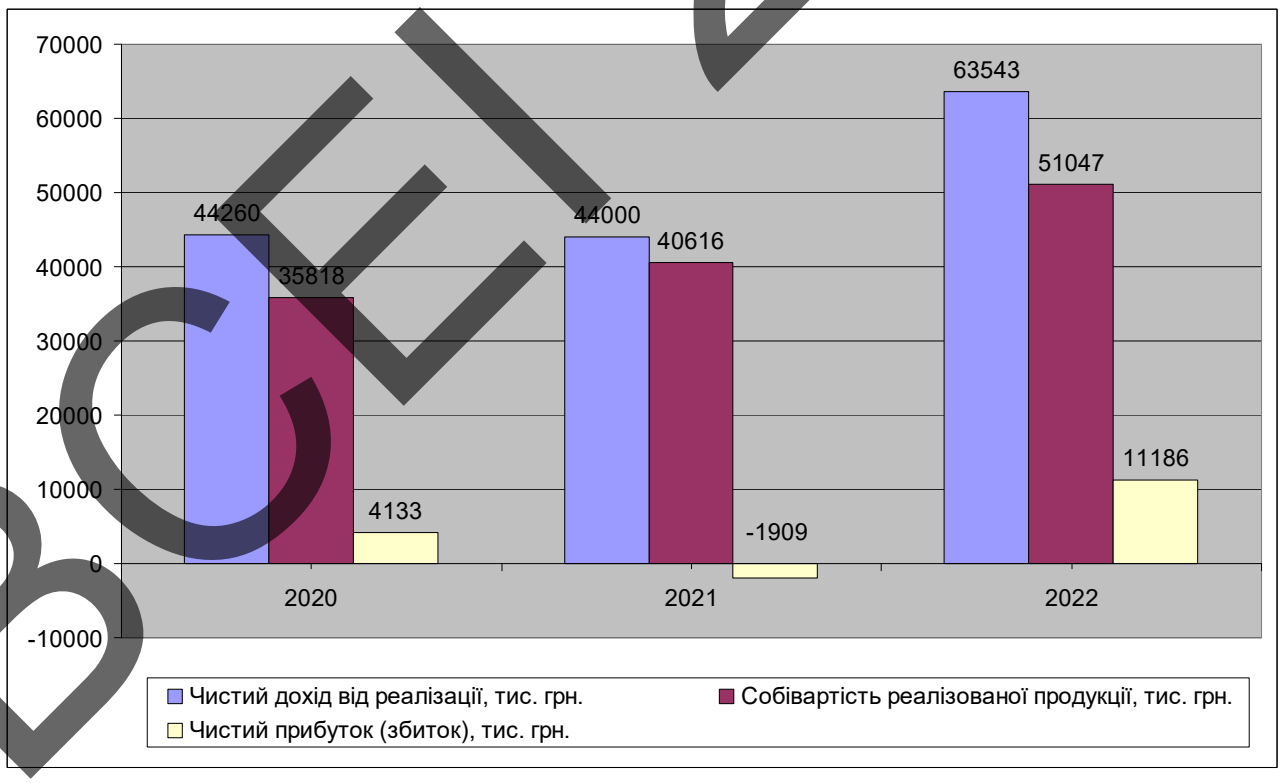

Рис. 2.3. Динаміка основних результатів діяльності ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки

ВСЕ 2023

Отже, на сьогодні ПрАТ «Вінницький дослідний завод» хоч і є прибутковим та рентабельним, все одно повинно звернути увагу на нестабільність досягнення ефективності функціонування та визначити і реалізувати заходи щодо покращення ресурсного забезпечення, скорочення обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості, збільшення чисельності персоналу внаслідок нарощення обсягів виробництва, прискорення оборотності активів та подальшого зростання рівня рентабельності діяльності.

2.2. Оцінка фінансового стану ПрАТ «Вінницький дослідний завод»

Фінансовий стан досліджуваного підприємства відображає у вартісній формі загальні результати його діяльності загалом та управління фінансовими ресурсами, зокрема. Іншими словами, фінансовий стан ПрАТ «Вінницький дослідний завод» залежить від результатів його операційної, комерційної та фінансової діяльності. Чим вищі ці результати, тим міцнішим є фінансовий стан заводу. І, навпаки, він не може бути стійким, якщо товариство не отримує прибутку, обсяг якого є достатнім для забезпечення необхідного приросту фінансових ресурсів ПрАТ «Вінницький дослідний завод», які підприємство спрямовує на посилення своєї матеріально-технічної бази, виробничої та соціальної інфраструктури.

В проведенні комплексної та об’єктивної оцінки фінансового стану товариства зацікавлені його акціонери, колектив, партнери, фондова біржа, податкова служба тощо.

Тому одними з ключових завдань структурних підрозділів ПрАТ «Вінницький дослідний завод» (зокрема, планово-економічного відділу, відділу бухгалтерії) є здійснення фінансового контролю за виконанням бюджетів, планів та завдань з виробництва, зниження витрат на діяльність, впровадження режиму економії всіх видів ресурсів та управління фінансами.

ВСЕ 2023

На основі розглянутих у п. 1.3 даної роботи методологічних підходів було проведено оцінку фінансового стану досліджуваного підприємства в розрізі ключових груп показників. Інформаційною базою для аналізу виступала фінансова звітність заводу (додатки Б, В, Г).

Розрахунки показників ліквідності здійснювались за формулами (1.1 – 1.5), отримані результати представлено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Оцінка показників ліквідності

ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 року від	
	2020	2021	2022	2020	2021
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,372	0,331	0,340	-0,031	0,009
Коефіцієнт загальної (швидкої) ліквідності	0,470	0,479	0,594	0,124	0,115
Коефіцієнт покриття	3,684	2,755	3,790	0,106	1,035
Коефіцієнт чистої виручки	0,993	0,935	0,939	-0,054	0,004
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,101	0,152	0,266	0,164	0,114

З табл. 2.2 видно, що коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідає нормативному значенню (>0,2), але має коливання в динаміці. Так, у 2020 році він становив 0,372, у 2021 році склав 0,331, у 2022 році зріс до 0,340. В цілому підприємство має достатньо грошових засобів та їх еквівалентів необхідних для негайних платежів та розрахунків.

Коефіцієнт загальної (швидкої) ліквідності за 2020-2022 роки демонструє позитивну тенденцію до зростання, але фактичні значення показника значно нижчі від нормативного (≥1,0): у 2020 році коефіцієнт дорівнював 0,470, у 2021 році – 0,479. у 2022 році досягнув 0,594. Не дивлячись на те, що ці значення менші від нормативу, можна вважати, що ПрАТ «Вінницький дослідний завод» посилює здатність мобілізувати свої оборотні активи для покриття поточних зобов’язань.

ВСЕ 2023

Це підтверджує й коефіцієнт покриття, який за 2020-2022 роки знаходився і, навіть, перевищував нормативне значення (2,0 – 2,5). Так, у 2020 році показник становив 3,684, у 2020 році – 2,755 та у 2022 році – 3,790. Тобто, у заводу сформовано достатньо ліквідний баланс.

Коефіцієнт чистої виручки також свідчить про достатній рівень платоспроможності, адже значення показника практично наближене до нормативу (≥1,0), хоча й спостерігається невелика зміна його динаміки (зменшення). У 2020 році коефіцієнт становив 0,993, у 2021 році – 0,935, а у 2022 році – 0,939.

Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості свідчить про достатньо істотне перевищення обсягів кредиторської заборгованості над дебіторською. Так, у 2020 році показник склав 0,101, у 2021 році – 0,152, у 2022 році – вже 0,266.

На рис. 2.4 унаочнено результати оцінки ліквідності заводу.

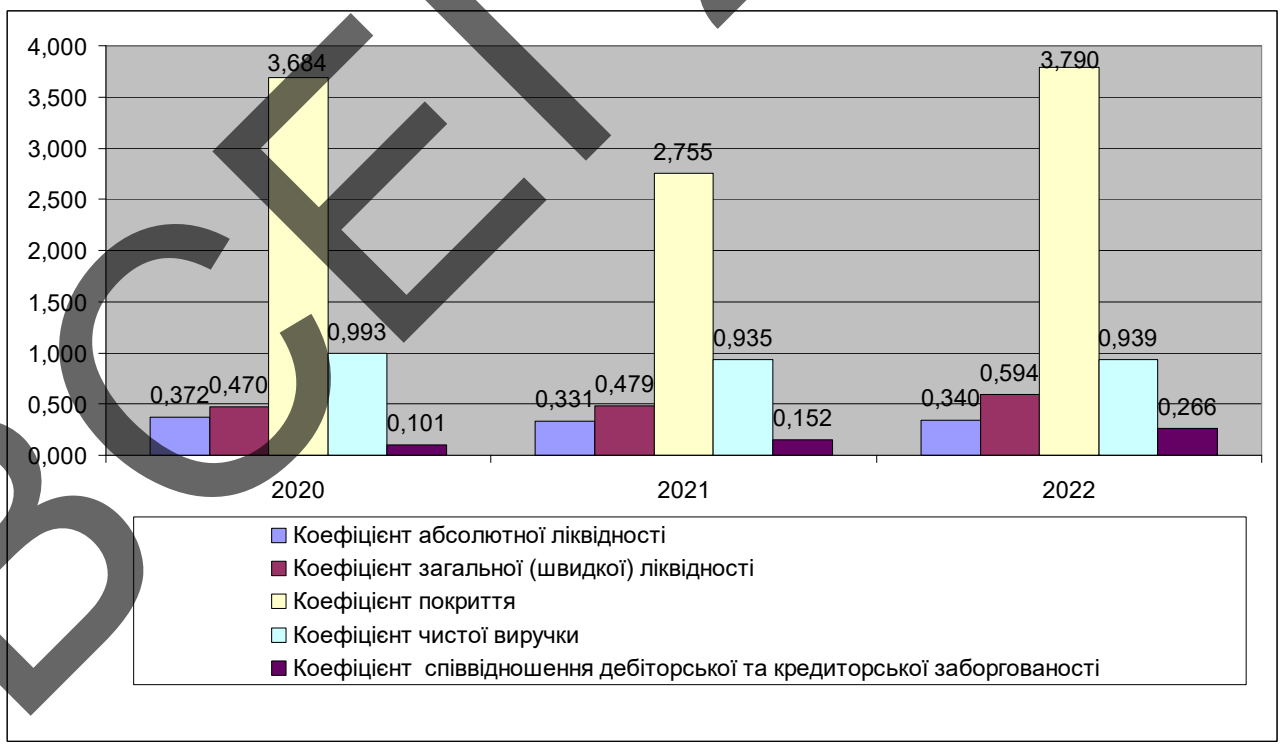

Рис. 2.4. Динаміка показників ліквідності ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки

ВСЕ! 2023

Обчислення показників фінансової стійкості підприємства проводились на основі формул (1.6 – 1.10), результати аналізу наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Оцінка показників фінансової стійкості
ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 року від	
	2020	2021	2022	2020	2021
Коефіцієнт автономії	0,768	0,674	0,743	-0,025	0,069
Коефіцієнт фінансової залежності	1,303	1,484	1,346	0,043	-0,139
Коефіцієнт фінансового ризику	0,303	0,484	0,346	0,043	-0,139
Коефіцієнт фінансової стабільності	3,305	2,064	2,892	-0,413	0,828
Коефіцієнт фінансової мобільності	2,945	2,887	4,591	1,646	1,704

З табл. 2.3 видно, що товариство має достатню питому вагу власних засобів у загальній величині його капіталу, і це підтверджується коефіцієнтом автономії, який за 2020-2022 роки знаходився в межах нормативного значення (0,5 – 0,6) і дещо перевищував його. У 2020 році показник становив 0,768, у 2021 році – 0,674, у 2022 році – 0,743.

Коефіцієнт фінансової залежності за аналізований період свідчить про достатньо значну питому вагу залучених засобів у фінансування заводу і поки, що не відповідає нормативу (≥2,0). Так, у 2020 році показник становив 1,303, у 2021 році – 1,484, у 2022 році – 1,346.

Коефіцієнт фінансового ризику за весь період дослідження відповідав нормативному значенню (<1,0) і визначив, що на 1 грн. власного капіталу ПрАТ «Вінницький дослідний завод» у 2020 році припадало 0,303 грн. позикового капіталу, у 2021 році – 0,484 грн., у 2022 році 0,346.

ВСЕІ 2023

Коефіцієнт фінансової стабільності відповідає нормативу (≥1,2) і показує, що на 1 грн. позичкового капіталу у 2020 році припадало 3,305 грн. власного капіталу товариства, у 2021 році – 2,0064, у 2022 році – 2,892.

Коефіцієнт фінансової мобільності характеризується позитивною динамікою до зростання, що дозволяє ПрАТ «Вінницький дослідний завод» продовжувати підвищувати ліквідність балансу підприємства. Значення коефіцієнта у 2020 році становило 2,945, у 2021 році – 2,887, а у 2022 році – відбулось зростання до 4,591.

На рис. 2.5 наведено графічне зображення основних результуючих показників, що оцінюють фінансову стійкість досліджуваного суб'єкта господарювання.

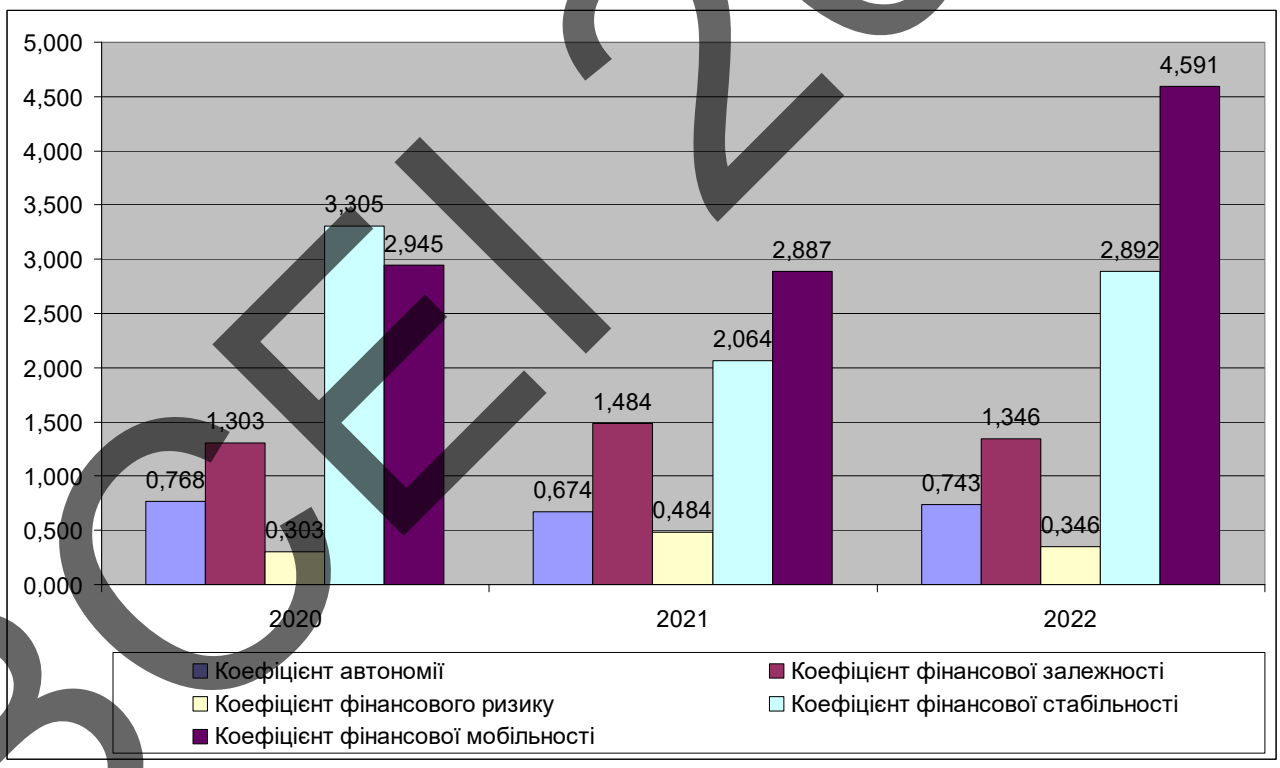

Рис. 2.5. Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки

Розрахунки показників рентабельності відбувались за формулами (1.11 – 1.15), а їхні результати подано у табл. 2.4.

ВОЕІ 2023

Таблиця 2.4

Оцінка показників рентабельності

ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки, %

Показники	Роки			Відхилення 2022 року від	
	2020	2021	2022	2020	2021
Рентабельність активів	7,01	-	16,49	9,47	-
Рентабельність власного капіталу	5,54	-	14,36	8,82	-
Рентабельність оборотного капіталу	6,98	-	15,54	8,56	-
Рентабельність продажу	19,07	7,69	19,67	0,59	11,97
Рентабельність діяльності	11,54	-	21,91	10,37	-

З табл. 2.4 випливає, що діяльність акціонерного товариства у 2021 році не можна оцінити як ефективну, оскільки в цей період завод отримав чистий збиток.

Рентабельність активів в цілому має позитивну динаміку і показує, що на 1 грн. вкладену в активи заводу у 2020 році було отримано 7,01 грн. чистого прибутку (7,01%), у 2022 році значення показника зросла до 16,49%, що на 9,47% більше, порівняно із 2020 роком.

Рентабельність власного капіталу ПрАТ «Вінницький дослідний завод» також свідчить про достатню ефективність використання його активів, створених за рахунок власних коштів. Так, у 2020 році показник становив 5,45%, а у 2022 році – вже 14,36% (порівняно із 2020 роком збільшився на 8,82%).

Рентабельність оборотного капіталу досліджуваного підприємства продемонструвала позитивне зростання з 6,985 у 2020 році до 15,54% у 2022 році, що на 8,56% більше, ніж було у 2020 році.

Рентабельність продажу характеризує розмір прибутку на 1 грн. отриману від продажу продукції (робіт, послуг). Найбільший рівень показника був у 2022 році (19,68%), що на 0,59% більше ніж у 2020 році (19,07%) та на 11,97% - ніж було у 2021 році (7,69%).

ВСЕ 2023

Рентабельність діяльності досліджуваного акціонерного товариства збільшилась, що є позитивною тенденцією у його функціонуванні. Так, у 2020 році її показник становив 11,54%, а у 2022 році вона зросла до 21,91% (на 10,37% більше, ніж було у 2020 році).

Отже, не дивлячись на неуспішні результати діяльності у 2021 році ПрАТ «Вінницький дослідний завод» зміг досягти задовільного рівня ефективності господарювання, за рахунок раціонального використання виробничих та фінансових ресурсів.

На рис. 2.6 унаочнено значення основних показників рентабельності акціонерного товариства.

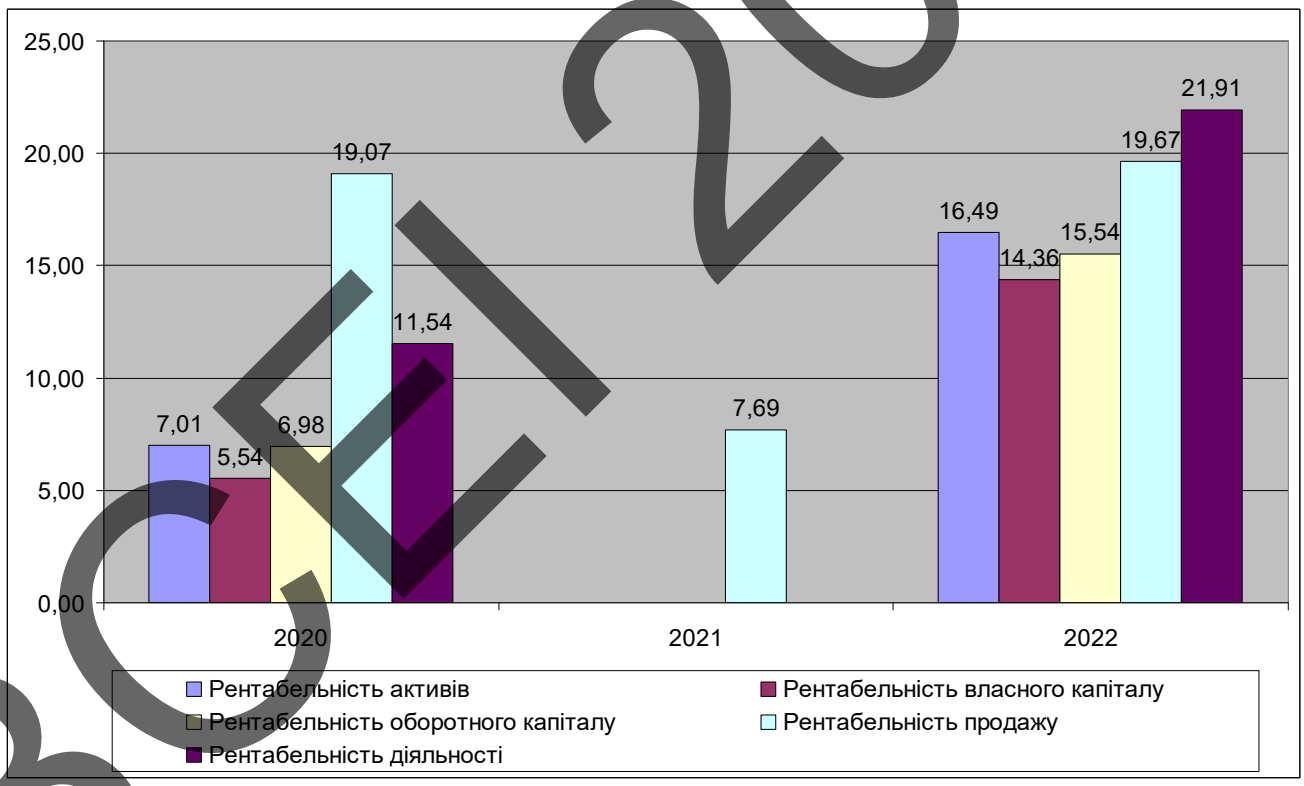

Рис. 2.6. Динаміка показників рентабельності ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки

Обчислення показників ділової активності здійснювались за формулами (1.16 – 1.20), отримані результати розміщено у табл. 2.5.

ВОЕТ 2023

Таблиця 2.5

Оцінка показників ділової активності

ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення 2022 року від	
	2020	2021	2022	2020	2021
Коефіцієнт оборотності активів	1,96	1,30	2,36	0,40	1,06
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	0,61	0,57	0,74	0,13	0,17
Коефіцієнт оборотності запасів	0,75	0,75	0,94	0,19	0,19
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	20,03	8,80	9,32	-10,71	0,52
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,03	1,33	2,48	0,44	1,14

З табл. 2.5, що коефіцієнт оборотності активів свідчить про позитивну динаміку до зростання. Так, у 2022 році досягнуто найбільшого значення 2,36, у 2020 році показник становив 1,96, у 2021 – 1,30. Загалом, у 2022 році порівняно відповідно із 2020 роком коефіцієнт зріс на 0,40, у 2021 році – на 1,06.

Коефіцієнт оборотності оборотних засобів теж демонструє хоч і повільну, але позитивну тенденцію до зростання. У 2022 році показник склав 0,74, що на 0,13 більше, ніж було у 2020 році (0,57) та на 0,17 – порівняно із 2021 роком (0,57).

Коефіцієнт оборотності запасів за аналізований період 2020-2022 роки збільшується з 0,75 у 2020-2021 роках до 0,94 – у 2022 році, що на 0,19 більше, ніж було в попередні два роки.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості загалом зменшився (на 10,71) за аналізований період: з 20,03 у 2020 році до 8,80 у 2021 та до 9,32 у 2022 році. Показник за 2022 рік збільшився порівняно із 2021 роком на 0,52.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості демонструє прискорення швидкості оплати заборгованості товариства. Так, у 2022 році

ВСЕ 2023

показник мав найбільше значення і становив 2,48, що на 0,44 більше, ніж у 2020 році (2,03) та на 1,14 – ніж, було у 2021 році (1,33).

Тобто, за аналізований період загалом спостерігається достатній рівень ділової активності ПрАТ «Вінницький дослідний завод», про що свідчить прискорення оборотності активів, оборотних засобів та запасів, кредиторської заборгованості, хоча дещо сповільнюється. оборотність дебіторської заборгованості.

На рис. 2.6 графічно представлені показники ділової активності досліджуваного товариства.

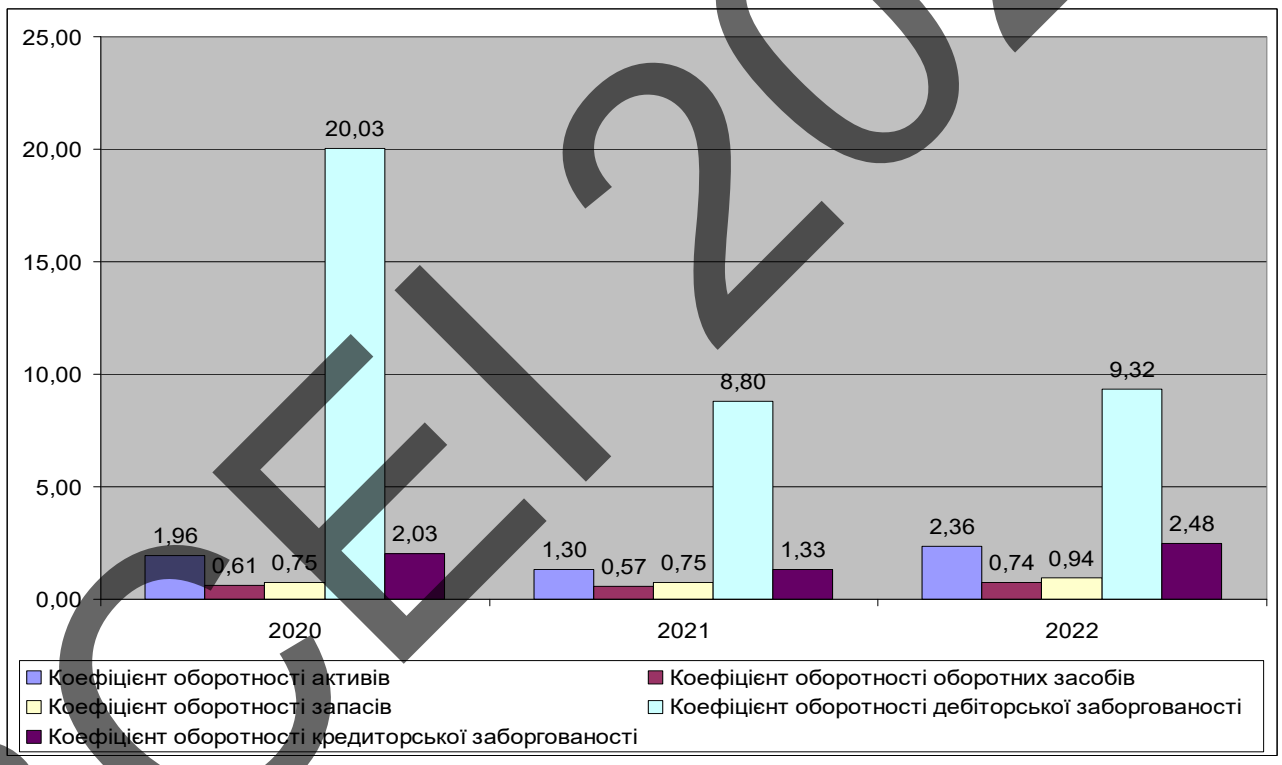

Рис. 2.7. Динаміка показників ділової активності ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки

Отже, акціонерне товариство характеризується достатньо міцним фінансовим станом, що підтверджує наявність дієвого фінансового управління і дозволяє досягати необхідні результати діяльності, проте потребує подальшого вдосконалення з врахуванням сучасних складних умов господарювання.

ВСЕІ 2023

2.3. Аналіз системи управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод»

Фінансовий стан є основною ефективного поточного функціонування ПрАТ «Вінницький дослідний завод» та підвищення його потенціалу у майбутньому. Тому в системі менеджменту заводу одне з ключових місць відводиться саме системі управління фінансовим станом.

Систему управління фінансовим станом досліджуваного підприємства можна представити як сукупність принципів, методів та інструментів прийняття і реалізації управлінських рішень щодо структури активів підприємства та джерел їхнього фінансування для дотримання інтересів вищого менеджменту та забезпечення зростання добробуту власників акціонерного товариства [47].

Одним із вирішальних чинників, який здійснює значний вплив на рівень фінансового стану підприємства є обмеженість фінансових ресурсів, що може призвести до порушення фінансової стійкості заводу.

Для недопущення такої ситуації система управління фінансовим станом досліджуваного товариства повинна згенерувати такий стан фінансових ресурсів ПрАТ «Вінницький дослідний завод» та ступінь їхнього використання, за яких завод, вільно маневруючи грошовими коштами, буде спроможний ефективно їх використовувати та забезпечувати на цій основі безперервний процес виробництва та реалізації продукції і послуг, а також здійснювати в необхідному обсязі витрати для його розширення та оновлення.

При цьому головним завданням системи управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод» виступає визначення оптимального рівня його фінансової стійкості, оскільки низький рівень може призвести до виникнення складнощів у платоспроможності, а високий (фінансова стійкість перевищує норму) – до накопичення резерви, які в майбутньому можуть призвести до збільшення витрат, недоотримання прибутку та зменшення темпів економічного розвитку підприємства [17, с. 29].

ВСЕ 2023

Систему управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод» можна представити як сукупність певних складових та процесу управління, що включає послідовність етапів управління фінансами заводу (рис. 2.8).

Рис. 2.8. Система управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод»

ВСЕЇ 2023

Оскільки у 2021 році ПрАТ «Вінницький дослідний завод» мав найгіршу результативність та ефективність діяльності, менеджментом заводу було посилено управління фінансовим станом підприємства в кризових умовах, що дозволило вже у 2022 році вийти із цього несприятливого стану та відновити достатню фінансову стійкість. Тобто, антикризовий менеджмент також є елементом системи управління фінансовим станом товариства.

Антикризове фінансове управління - це специфічний вид управлінської діяльності, що полягає в аналізі впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на фінансові умови функціонування підприємства з метою своєчасного виявлення ознак настання кризи [61, с. 243].

Антикризове фінансове управління використовується у ПрАТ «Вінницький дослідний завод» для розробки та реалізація заходів, спрямованих на швидке відновлення платоспроможності та належного рівня фінансової стійкості, що забезпечує вихід підприємства із кризового стану.

Таким чином, антикризове фінансове управління виступає складовою частиною загальної стратегії розвитку заводу.

Основними інструментами, які використовуються в антикризовому фінансовому управлінні ПрАТ «Вінницький дослідний завод» є:

- оцінка фінансового стану та внутрішніх фінансових можливостей;
- визначення рівня фінансового стану та масштаб фінансової кризи;
- фінансова стабілізація за рахунок ліквідації неплатоспроможності, відновлення фінансової стійкості та забезпечення ефективності діяльності;
- фінансова санація;
- система профілактичних заходів, що підтримки належного фінансового стану підприємства.

Отже, результати дослідження господарської діяльності, фінансового стану та системи управління цим станом дозволяє визначити пріоритетні напрямки покращення фінансового стану ПрАТ «Вінницький дослідний завод» та вдосконалили управління ним.

ВСЕ 2023

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПрАТ«ВІННИЦЬКИЙ ДОСЛІДНИЙ ЗАВОД»

3.1. Напрямки покращення фінансового стану ПрАТ «Вінницький дослідний завод»

Дослідження ресурсного забезпечення, результативності та ефективності діяльності, фінансового стану ПрАТ «Вінницький дослідний завод», яке було здійснено у п. 2.1 та п.2.2 даної кваліфікаційної роботи, а також врахування загального рівня сучасного розвитку машинобудівної галузі України та проблем із забезпечення фінансової стійкості її підприємств [11, с. 119-120], дозволяє визначити наступні напрямки його покращення:

1) формування оптимального співвідношення власного та позикового капіталу, що дозволить мінімузвати фінансовий ризик та максимізувати рентабельність власного капіталу;

2) вдосконалення фінансування активів підприємства;

3) збільшення величини грошових активів, які забезпечують покриття поточних зобов'язань та зменшення фінансових зобов'язань з метою оптимізації ліквідності;

4) зменшення обсягу фінансових зобов'язань, скорочення дебіторської та кредиторської заборгованості;

5) прискорення обороту ресурсів підприємства та зменшення тривалості їхнього обертання, що покращить загальну ефективність діяльності заводу;

6) подальше підвищення рівня конкурентоспроможності продукції і послуг, проведення ефективної маркетингової та збутової політики;

7) збільшення частки державного замовлення продукції в загальному обсязі виробництва підприємства.

Таким чином, оптимізація структури капіталу ПрАТ «Вінницький дослідний завод» повинна зменшити витрати на отримання довгострокових

ВСЕ 2023

джерел фінансування, що дозволить максимізувати ефективність діяльності товариства, при цьому головним критерієм є мінімізація фінансового ризику.

У табл. 3.1 проаналізовано структуру капіталу досліджуваного підприємства, складену на основі вихідної інформації з форм фінансової звітності, поданої у додатках Б, В, Г.

Таблиця 3.1

Аналіз структури капіталу

ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки

Показники	2020		2021		2022	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Необоротні активи	24620	25,35	26624	25,73	18751	17,89
Оборотні активи	72508	74,65	76857	74,27	86082	82,11
- постійна частина	58917	60,66	58782	56,80	67837	64,71
- змінна частина	13954	13,99	18075	17,47	18245	17,40
Сукупний капітал (сума активів)	97128	100	103481	100	104833	100

З табл. 3.1 випливає, що за аналізований період у структурі капіталу товариства переважну частку займають оборотні активи. Так, у 2020 році їхня питома вага становила 74,55%, у 2021 році – 74,27%, у 2022 році – 82,11%. При цьому у складі оборотних активів значною є частка постійної їхньої частини: у 2020 році вона склала 60,66%, у 2021 році – 56,80%, у 2022 році – 65,71%.

Змінна частина оборотних активів відповідно характеризувалась наступною питомою вагою: у 2020 році – 13,99%, у 2021 році – 17,47%, у 2022 році – 17,40%.

Частка необоротних активів порівняно невелика у сумі сукупного капіталу ПрАТ «Вінницький дослідний завод» у становила у 2020 році 25,35%, у 2021 році – 25,73%, у 2023 році – 17,89%.

Враховуючи дані табл. 3.1 можна визначити частку власного і позикового капіталу досліджуваного підприємства достатнього для мінімізації фінансового ризику на основі різних підходів до фінансування активів (табл. 3.2).

ВСЕ 2023

Таблиця 3.2

Аналіз розміру капіталу ПрАТ «Вінницький дослідний завод»
за критерієм мінімізації фінансового ризику за 2020-2022 роки, тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення 2022 року від	
	2020	2021	2022	2020	2021
Сукупний капітал (сума активів)	97128	103481	104833	7705	1352
Необоротні активи	24620	26624	18751	-5869	-7873
Постійна частина оборотних активів	58917	58782	67837	8920	9055
Власний капітал і довгостроковий позиковий капітал	74567	69713	77899	3332	8186
Короткостроковий позиковий капітал	22561	33768	26934	4373	-6834
Частка власного капіталу, %	76,77	67,37	74,31	-2,46	6,94
Частка позикового капіталу, %	23,23	32,63	25,69	2,46	-6,94

З табл. 3.2 видно, що сукупний капітал акціонерного товариства за аналізований період постійно зростав: з 97128 тис. грн. у 2020 році до 103481 тис. грн. у 2021 році та до 104833 тис. грн. у 2022 році.

Таку ж тенденцію продемонстрували і розміри власного та позикового капіталу.

У структурі капіталу ПрАТ «Вінницький дослідний завод» переважає частка власного капіталу, що відповідно становила у 2020 році 76,77%, у 2021 році – 67,37%, у 2022 році – 74,31%.

Частка позикового капіталу відповідно склала у 2020 році – 23,23%, у 2021 році – 32,63%, у 2022 році – 25,69%.

Для визначення найбільш прийнятного підходу до мінімізації фінансового ризику, необхідно обчислити нормативні величини коефіцієнтів концентрації власного та позикового капіталу у розрізі актуальних підходів до фінансування активів ПрАТ «Вінницький дослідний завод».

В літературі виділяють три основні підходи до фінансування активів:

ВСЕ 2023

1) агресивний підхід: за рахунок власного (ВК) та довгострокового позикового капіталу (ДПК) фінансуються необоротні активи, а за рахунок короткострокового позикового капіталу – переважна частина постійної та вся змінна частина оборотних активів у таких співвідношення:

- необоротні активи: 60% ВК, 40% ДПК,,
- постійна частина оборотних активів: 50% ВК, 50% ДПК,
- змінна частина оборотних активів: 100% КПК;

3) компромісний підхід: за рахунок власного та довгострокового позикового капіталу фінансуються необоротні активи, постійна частина оборотних активів, а змінна частина - за рахунок короткострокового позикового капіталу у таких пропорціях:

- необоротні активи: 80% ВК, 20% ДПК,
- постійна частина оборотних активів: 75% ВК, 25% ДПК,
- змінна частина оборотних активів: 100% КПК;

2) консервативний підхід: необоротні активи, постійна частина та близько половини змінної частини оборотних активів фінансуються за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань, а друга половина змінної частини оборотних активів - за рахунок короткострокового позикового капіталу у наступних співвідношеннях:

- необоротні активи: 90% ВК, 10% ДПК,
- постійна частина оборотних активів: 100% ВК,
- змінна частина оборотних активів: 50% ВК, 50% КПК [33].

Таким чином, у 2022 році нормативні значення коефіцієнтів концентрації власного капіталу (К квк) та позикового капіталу (К кпк) ПрАТ «Вінницький дослідний завод» при різних підходах до фінансування складають:

1) при агресивному підході до фінансування активів:

К квк = 17,89 * 0,6 + 64,71* 0,5 + 17,40 * 0 = 43,09%

К кпк = 17,89 * 0,4 + 64,71* 0,5 + 17,40 * 1 = 56,91%

2) при компромісному підході до фінансування активів:

К квк = 17,89 * 0,8 + 64,71* 0,75 + 17,40 * 0 = 62,84%

ВСЕ 2023

К кпк = 17,89 * 0,2 + 64,71* 0,25 + 17,40 * 1 = 37,16%

3) при консервативному підході до фінансування активів:

К квк = 17,89 * 0,9 + 64,71* 1 + 17,40 * 0,5 = 89,51%

К кпк = 100 – 89,51 = 10,49%

В результаті розрахунку коефіцієнтів концентрації власного та позикового капіталу було отримано таку структуру капіталу досліджуваного підприємства, що повинна дозволити мінімізувати рівень фінансового ризику ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за наявних умов фінансування активів.

У товариства в структурі активів спостерігається значна питома вага власного капіталу, що свідчить про необхідність орієнтації в майбутньому на консервативний підхід до фінансування активів при управлінні фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод».

Окремо, необхідно зазначити, що у сьогоднішніх складних умовах, в яких перебуває національна економіка, одним із дієвих інструментів забезпечення ефективності діяльності, збереження виробничого потенціалу та платоспроможності підприємства є фінансова реструктуризація.

Фінансова реструктуризація передбачає здійснення комплексу заходів організаційного, управлінського, фінансово-економічного та виробничого характеру, які спрямовані на відновлення управління фінансовим станом підприємства [57, с. 40-42].

Для ПрАТ «Вінницький дослідний завод» актуальним є саме напрямок фінансово-економічної реструктуризації, що пов’язаний не лише із оздоровленням фінансового стану товариства, а повинен передбачати вдосконалення корпоративних відносин із споживачами, колективом та акціонерами підприємства щодо визначення джерел реструктуризації, пошуку та залучення додаткових фінансових ресурсів для стабілізації фінансового потенціалу заводу.

ВСЕ 2023

3.2. Розробка адаптивної системи управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод»

Сучасний стан розвитку економіки України вимагає від суб'єктів господарювання посилення швидкості реагування на ті зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі, та які, в свою чергу, впливають на результати функціонування підприємств.

В таких умовах система менеджменту підприємства повинна не тільки забезпечити ефективне використання його фінансових ресурсів та належний рівень фінансової стійкості і платоспроможності, а бути здатною оперативно адаптуватись до змін в економічній системі.

Система адаптивного управління фінансовим станом підприємства являє собою сукупність дій, методів та інструментів, здатних забезпечити фінансову стійкість господарюючому суб'єкту та знайти можливість пристосовуватися до змін зовнішнього середовища задля пошуку найефективніших варіантів ухвалення і виконання управлінських рішень [25, с. 81].

Загалом система адаптивного управління фінансовим станом має для менеджерів ПрАТ «Вінницький дослідний завод» забезпечувати:

- прозорість фінансового стану та руху фінансових ресурсів;
- формування найбільш виграшних варіантів фінансових планів;
- оперативний облік фактичної інформації та контроль за відхиленням від плану.

Виходячи із цього основою системи адаптивного управління фінансовим станом на підприємстві є:

- узгоджений аналіз матеріальних і фінансових потоків;
- поєднання планування та контролю реалізації планів на основі узгодження планової документації із системою фінансового та бухгалтерського обліку і звітності [25, с. 83].

Враховуючи результати аналіз системи управління фінансовим станом заводу, наведені у п. 2.3 даної кваліфікаційної роботи та використовуючи

ВСЕ 2023

результати сучасних наукових досліджень [25; 32] в якості вдосконалення управління його фінансовим станом можна запропонувати систему адаптивного управління представлену на рис. 3.1.

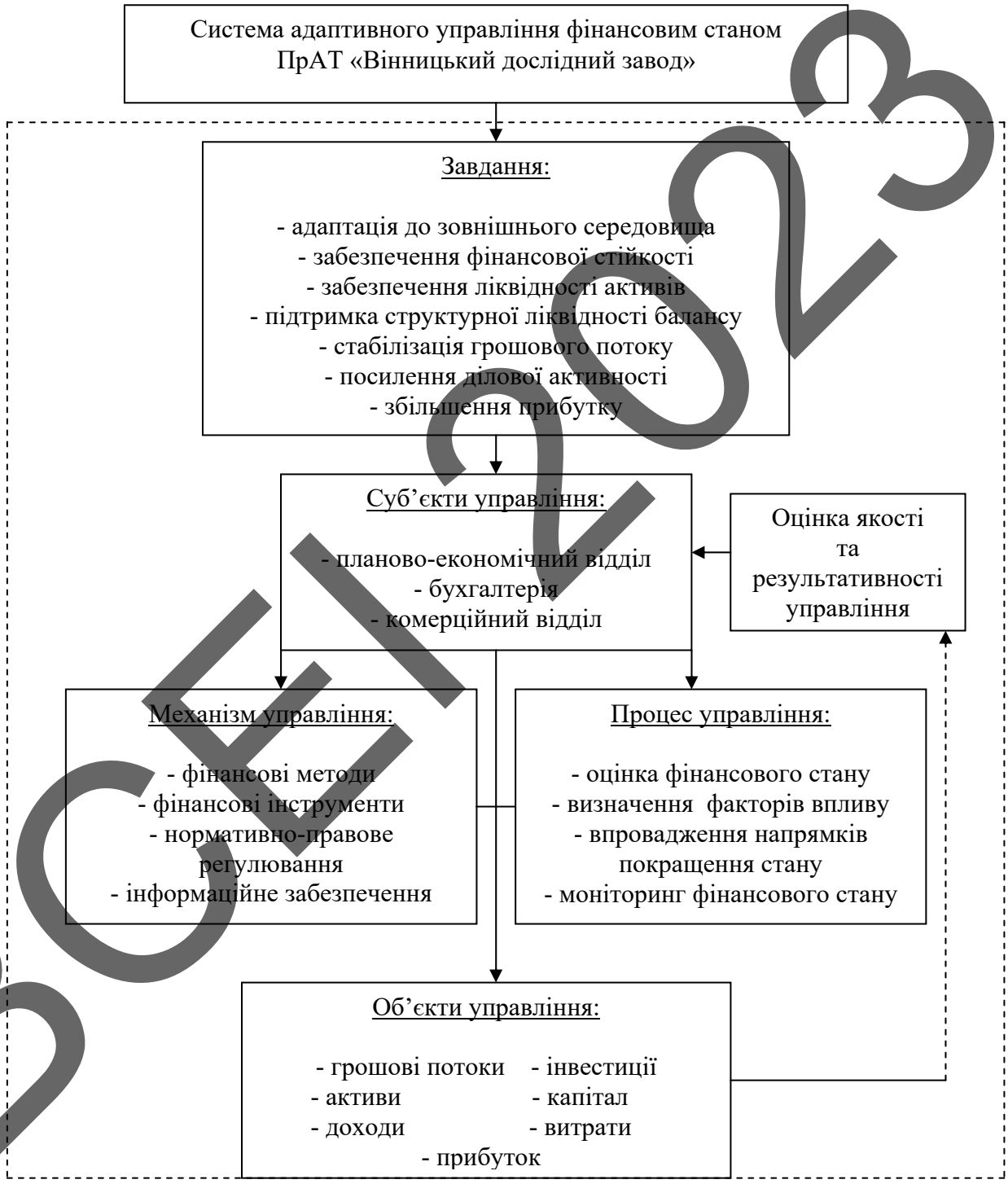

Рис. 3.1. Система адаптивного управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод»

ВСЕ 2023

Також, одним із ключових інструментів, що дозволить досліджуваному підприємству краще адаптуватись до змін середовища функціонування, як вже зазначалось раніше, є антикризове фінансове управління.

У випадку незадовільного рівня фінансового стану заводу його керівництву доцільно використовувати наступний алгоритм антикризового управління [32] (рис. 3.2):

Рис. 3.2. Схема антикризового управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод»

ВСЕ 2023

Розробка та впровадження системи адаптивного управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод» до загальної системи його менеджменту дозволяє:

- здійснювати якісну та комплексну оцінку фінансового стану заводу;

- проводити фінансову оцінку головних аспектів фінансової діяльності (доходи, витрати, прибуток, рентабельність тощо);

- вибирати найбільш прибуткові варіанти складу асортименту;

- формувати бюджети структурних підрозділів заводу та контролювати їх виконання;

- планувати та контролювати фінансові потоки підприємства;

- перевіряти фінансової можливості реалізації планів продажів та закупівель;

- прогнозувати та здійснювати превентивні заходи запобігання банкрутству;

- визначати доцільність використання кредитування діяльності;

- аналізувати, планувати та контролювати прибутки і збитки заводу;

- проводити аналіз, планування та контролювати зміни структури капіталу.

Таким чином, впровадження системи адаптивного управління фінансовим станом у менеджмент ПрАТ «Вінницький дослідний завод» збільшить можливості керівництва приймати та ефективно реалізовувати управлінські рішення щодо забезпечення та підтримки необхідного рівня фінансового стану, який дозволить покращити виробничі та фінансово-економічні результати діяльності товариства.

ВСЕІ 2023

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У складних виробничо-господарських умовах та за соціально-економічної нестабільності підприємству важко забезпечувати та підтримувати належний фінансовий стан, що є основою його успішного розвитку. Формування фінансового стану поєднує в собі управління капіталом підприємства, його доходами та витратами, рухом активів та управління грошовими потоками. Здійснювати таке управління ефективно покликана саме система управління фінансовим станом підприємства. Тому, визначення основних складових, вдосконалення та адаптація механізму управління фінансовим станом підприємства є однією із актуальних проблем сьогодення, адже незадовільний рівень фінансового стан може призвести до неплатоспроможності, втрати потенціалу розвитку та виникнення загроз фінансовій безпеці підприємства.

Під час виконання кваліфікаційної роботи було досягнуто поставлену мету та вирішено основні завдання дослідження як у теоретико-методологічному, так і у практичному аспектах.

Огляд наукової літератури та дослідження різних підходів до визначення сутності поняття «управління фінансовим станом підприємства» дозволили сформулювати більш точне його визначення: управління фінансовим станом підприємства – це один із ключових елементів системи фінансового менеджменту та складний процес, мета якого полягає в покращенні ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання за рахунок розробки і прийняття вірних управлінських рішень, що забезпечать успішність розвитку підприємства.

Управління фінансовим станом підприємства має здійснюватися на основі принципів інтегрованості, стратегічної направленості, гнучкості, комплексності, координації, альтернативності, цілеспрямованості, ієрархічності, інноваційності, пріоритетності, врахування рівня ризику, ефективності.

ВСЕ 2023

На сьогодні для оцінки фінансового стану підприємства найчастіше застосовують прийоми горизонтального, вертикального, трендового, коефіцієнтного та факторного аналізу, що проводяться за абсолютними та відносними показниками.

В практичній діяльності застосовуються різноманітні методи оцінки фінансового стану підприємства, зокрема такі, як: комплексний, коефіцієнтний, інтегральний, рейтинговий, бальний, метричний та дискримінантний.

Методика оцінки фінансового стану підприємства передбачає розрахунок груп показників, які характеризують ліквідність, фінансову стійкість та платоспроможність, рентабельність та ділову активність.

Практична реалізація теоретичних результатів дослідження здійснювалась на основі оцінки фінансового стану ПрАТ «Вінницький дослідний завод» та розгляду системи управління фінансовим станом заводу.

ПрАТ «Вінницький дослідний завод» є одним із провідних підприємств машинобудівної галузі, яке функціонує вже майже 60 років та виготовляє обладнання для легкої, харчової та переробної промисловості.

Аналіз ресурсного забезпечення та результатів господарської діяльності товариства показав, що вони знаходяться на належному рівні і на сьогодні ПрАТ є прибутковим та рентабельним.

За аналізований період чисті доходи від реалізації збільшились у 1,4 рази. Так, у 2022 році вони становили 63543 тис. грн. - це на 19283 тис. грн. більше, ніж у 2020 році та на 19543 тис. грн. більше, ніж було у 2021 році.

Собівартість реалізованої продукції за три роки простійно збільшувалась: з 35818 тис. грн. у 2020 році до 40616 тис. грн. у 2021 році та до 51047 тис. грн. у 2022 році (порівняно із 2020 роком вона зросла на 15229 тис. грн., а порівняно із 2021 роком – на 10431 тис. грн.)

Чистий прибуток підприємство отримувало у 2020 (4133 тис. грн.) та 2022 (11186 тис. грн.) роках, хоча у 2021 році воно мало чистий збиток (-1909 тис. грн.).

ВСЕ 2023

Найвищий рівень рентабельності діяльності спостерігався у 2022 році - 21,91%, що на 10,37% більше, ніж у 2020 році, коли вона становила 11,54%.

Результати оцінки фінансового стану ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за групами показників ліквідності свідчать про те, що підприємство в цілому має достатньо грошових засобів та їх еквівалентів необхідних для негайних платежів та розрахунків; посилює здатність мобілізувати свої оборотні активи для покриття поточних зобов'язань.

Значення показників фінансової стійкості ПрАТ «Вінницький дослідний завод» за 2020-2022 роки вказують на те, що товариство має достатню питому вагу власних засобів у загальній величині його капіталу, хоча суттєвою є й питома вага залучених засобів у фінансуванні заводу.

З оцінки показників рентабельності випливає, що діяльність товариства була не тільки результативною, але й ефективною у 2020 та 2022 роках, а у 2021 році її не можна оцінити як ефективну, оскільки в цей період завод отримав чистий збиток. Але, не дивлячись на неуспішні результати діяльності у 2021 році ПрАТ «Вінницький дослідний завод» зміг досягти задовільного рівня ефективності господарювання вже у 2022 році, за рахунок раціонального використання виробничих та фінансових ресурсів.

Показники ділової активності за 2020-2022 роки вказують, що за аналізований період загалом спостерігався достатній рівень ділової активності ПрАТ «Вінницький дослідний завод», про що свідчить прискорення оборотності активів, оборотних засобів та запасів, кредиторської заборгованості, хоча дещо сповільнюється. оборотність дебіторської заборгованості.

Аналіз системи управління фінансовим станом товариства дозволив визначити пріоритетні напрямки покращення фінансового стану ПрАТ «Вінницький дослідний завод» та вдосконалили управління ним. А саме:

1) створення оптимального співвідношення власного та позикового капіталу з метою мінімізації фінансового ризику та максимізації рентабельності власного капіталу;

ВСЕ 2023

2) вдосконалення технологій фінансування активів підприємства;

3) збільшення розміру грошових активів до рівня, достатнього для покриття поточних зобов'язань, а також метою оптимізації ліквідності - зменшення фінансових зобов'язань пдірипємства;

4) зменшення розміру фінансових зобов'язань, скорочення дебіторської та кредиторської заборгованості;

5) пришвидшення обороту ресурсів та зменшення тривалості їхнього обороту, що дозволить покращитт загальну ефективність діяльності заводу;

6) продовження підвищення рівня конкурентоспроможності продукції і послуг, а також проведення ефективної маркетингової та збутової політики;

7) пошуки можливостей щодо збільшення частки державного замовлення на продукцію підприємства в її загальному обсязі.

При цьому оптимізація структури капіталу ПрАТ «Вінницький дослідний завод» повинна зменшити витрати на отримання довгострокових джерел фінансування, що дозволить максимізувати ефективність діяльності товариства за критерієм мінімізації фінансового ризику.

Для цього було визначено частку власного і позикового капіталу досліджуваного підприємства достатнього для мінімізації фінансового ризику на основі різних підходів до фінансування активів, а також обчислено нормативні значення коефіцієнтів концентрації власного капіталу (К квк) та позикового капіталу (К кпк) ПрАТ «Вінницький дослідний завод».

Так, при агресивному підході до фінансування активів у 2022 році К квк дорівнює 43,09%, а К кпк складає 56,91%; при компромісному підході К квк становить 62,84%, а К кпк відповідає 37,16%; при консервативному підході: К квк складає 89,51%, а К кпк дорівнює 10,49%.

Оскільки у товариства в структурі активів спостерігається значна питома вага власного капіталу, це свідчить про необхідність орієнтації в подальшому на консервативний підхід до фінансування активів при управлінні фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод».

ВСЕ 2023

Також, для ПрАТ «Вінницький дослідний завод» актуальною є фінансово-економічна реструктуризація. Її проведення дозволить оздоровити фінансовий стан підприємства, вдосконалити відносини із споживачами, акціонерами, партнерами та працівниками товариства щодо пошуку джерел реструктуризації, визначення та залучення додаткових фінансових ресурсів з метою покращення фінансового потенціалу підприємства.

Крім того, в якості вдосконалення управління фінансовим станом ПрАТ «Вінницький дослідний завод» було запропоновано впровадження системи адаптивного управління фінансовим станом, тобто сукупності дій, методів та інструментів, спроможних забезпечити належну фінансову стійкість заводу та знайти можливість пристосовуватися до змін середовища функціонування задля пошуку найбільш ефективних альтернатив ухвалення та виконання управлінських рішень, яку доцільно посилити адаптивним алгоритмом антикризового управління.

ВСЕІ 2023

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 р. Редакція від 01.01.2020 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
2. Господарський кодекс України від 01.01.2004 р. Редакція від 01.01.2024 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. Редакція від 01.01.2024 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text
4. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. Редакція від 01.01.2024 р. URL : *https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text*
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. Редакція від 01.01.2024 р. URL : *https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text*
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. Редакція від 01.01.2024 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text
7. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. Редакція від 03.01.2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text
8. НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» від 25.02.2000 р. Редакція від 17.02.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text
9. Андрєєва Є.Д. Формування облікової політики та шляхи її вдосконалення. *Управління розвитком*. 2014. №9. С. 14–16.
10. Бодруг Т.М., Гаватюк Л.С., Сутність аналізу та управління фінансовим станом підприємств в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 22. Ч. 1. С. 20-24.
11. Бугай В.З., Рєзанов Е.О. Основні напрямки збереження фінансової стійкості підприємства в умовах кризи. *Економічний простір*. 2019. №142. С. 112-122.

ВСЕ 2023

12. Волошина-Сідей В.В. Методологічні підходи до оцінки фінансового тану підприємства в період кризи та нестабільності. *Colloquium-journal.* 2021. №11 (98). С. 19-22.
13. Гандзюк О.В. Інформаційне та організаційно-методичне забезпечення аналізу фінансової звітності. *Інтелект XXI.* 2017. № 2. С. 236-241.
14. Гончар Л.О., Беляк А.О. Удосконалення механізму формування фінансової стійкості підприємств сфери гостинності. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL : https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/257/245
15. Гриценко Т.В., Бровко Л.І. Теоретичні та практичні аспекти управління фінансовим станом підприємства в сучасних умовах. *Молодий вчений.* 2018. №9 (61). С. 465-469. URL : file:///C:/Users/www/Downloads/molv_2018_9(2)__44.pdf
16. Денисенко М.П., Зазимко О.В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств. *Агросвіт.* №10. 2015. С. 3–9.
17. Домбровська С.О., Горбаченко М.Д. Фінансова стійкість підприємства: оцінка та шляхи підвищення. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Збірник наукових праць.* 2021. №3-4 (280-281). С. 28-34.
18. Дропа Я.Б. Фінансовий аналіз : практикум. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 179 с.
19. Дяченко К.С., Хорєва А.Ю. Методичні підходи до оцінювання фінансово-майнового стану бізнес-структури. *Ефективна економіка*. 2020. №11. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/93.pdf
20. Євась Т.В., Вацак Г.А., Гончар Т.П. Антикризовий менеджмент підприємства та забезпечення його ефективності. *Подільський науковий вісник.* 2022. № 2 (22). С. 34-39. URL : https://pnv.in.ua/images/Magazine/2_2022/2_2022-34-39.pdf

ВСЕ 2023

21. Євась Т.В., Озоліна А.О. Методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємства та прийоми її проведення. *Подільський науковий вісник.* 2017. №2. С. 59-61. URL : http://pnv.in.ua/images/Magazine/2_2017.pdf#page=59
22. Євась Т.В., Шидловський О.О. Механізм формування ліквідності та платоспроможності підприємства. *Подільський науковий вісник.* 2017. № 1. С. 24-26. URL : https://pnv.in.ua/images/Magazine/1_2017/1/vas_SHidlovskij.pdf
23. Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.
24. Карачарова К.А., Наливайко Л.В. Сутність та особливості управління фінансовим станом підприємства. *Економічний аналіз : зб. наук. праць ТНЕУ.* 2016. №2. Том 23. С. 126-130. URL : file:///C:/Users/www/Downloads/1051-5439-1-PB.pdf
25. Кондратенко Н.О., Новікова М.М., Спасів Н.Я. розвиток системи адаптивного управління фінансовими ресурсами підприємства. *Проблеми економіки*. 2021. №1 (47). С. 78-84.
26. Косарєва І.П., Бут А.С. Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 4(44). С. 678-682.
27. Косарєва І.П., Удовика Є.М. Удосконалення системи управління фінансовою стійкістю підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 246-251.
28. Коцеруба Н.В. Інформаційне забезпечення аудиту фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2019. Вип. 27. Ч. 1. С. 78-83.
29. Куцай Н.С., Демчук В.О. Сутність, задачі та етапи управління фінансовим станом підприємства. *Modern Economic.* 2021. №25. С. 92-97. URL : https://modecon.mnau.edu.ua/issue/25-2021/kutsay.pdf
30. Лазор Я.О. Поняття та види інформаційних систем. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Серія : Юридичні науки. 2016. №837. С. 80-86.

ВСЕ 2023

31. Левкович О.В., Калашнікова Ю.М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка.* 2021. №4. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/78.pdf
32. Лиса О.В., Маєр Д.Д. Деякі аспекти управління фінансовим станом підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2020. №5 (61). С. 179-183.
33. Маринович О.О., Шухман В.А, Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. *Ефективна економіка.* 2019. №1. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/152.pdf
34. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств : навч. посіб.: 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с.
35. Марусяк Н.Л. Фінансовий механізм підприємства та напрями його удосконалення в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава.* 2021. №12. С. 94-97.
36. Масленніков Є.І. Механізм управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. №1. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3928
37. Масюк Ю.В., Качур В.С. Економічна сутність ділової активності підприємств та підходи до її оцінки. *Ефективна економіка.* 2019. №10. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/45.pdf
38. Мельник В.В., Жук Т.В. Інформаційне забезпечення як складова фінансової безпеки підприємства. *Ефективна економіка.* 2021. №6. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/82.pdf
39. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Уукладачі: Л.Є. Довгань, І.П Малик, Г.А. Мохонько, М.В. Шкробот. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 271 с.
40. Насібова О.В., Івашкевич І.О. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 30. С. 185-190.
41. Основи менеджменту: навч. посіб. / укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021.166 с.

ВСЕ 2023

42. Офіційний сайт ПрАТ «Вінницький дослідний завод». URL : https://voz.com.ua
43. Піскунов О.Г., Мтеленко Н.Г., Лободзінська Т.П. Еволюція підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства. *Економічний вісник Національного технічного університету України «КПІ»*. 2015. №6. С. 80-88.
44. Сіліна І.В., Хацер М.В. Управління фінансовим станом підприємства в умовах кризи. *Економіка та держава.* 2015. №11. С. 86-88. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/11_2015/22.pdf
45. Стащук О.В. Фінансовий менеджмент : конспект лекцій. Луцьк : «Вежа», 2021. 109 с.
46. Ткаченко М.І., Євась Т.В., Свідерська У.Ю. Фінансовий менеджмент підприємства в умовах невизначеності. *Подільський науковий вісник.* 2018. №3. С. 82-88. URL : https://pnv.in.ua/images/Magazine/3_2018/2/Tkachenko_vas.pdf
47. Фещенко О.П. Управління фінансовим станом корпорацій: сутність та принципи організації. *Ефективна економіка*. 2016. №12. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5344
48. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Аранчій В.І., Чумак В.Д., Бражник Л.В. – 2-ге вид., розшир. та доповн. Полтава : РВ ПДДА, 2018. 350 с.
49. Фінанси підприємств : підручник / В.В. Сокуренко, Д.В. Швець, С.М. Бортник, С.О. Ткаченко ; за заг. ред. В.В. Сокуренка. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків : ХНУВС, 2022. 292 с.
50. Фінанси підприємств: навч.посіб. / Ситник Н.С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф.; за заг. ред. Н.С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с.
51. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / за заг. ред. Школьник І.О. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 368 с.

ВСЕ 2023

52. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М.І. Крупки; [М.І. Крупка, О.М. Ковалюк, В.М. Коваленко та ін.]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.
53. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Лапіна І.С., Гончаренко О.М. та ін.; за заг. ред. І.С. Лапіної. Одеса : Атлант, 2016. 313 с.
54. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Скаско О.І., Майор О.В., Тимчишин-Чемерис Ю.В., Нашкерська М.М., Виклюк М.М., Килин О.В., Атаманчук З.А., Свелеба Н.А. Львів : Растр-7, 2018. 416.
55. Чепка В.В., Свідерська І.М., Гавриленко Ю.О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №19-20. С. 96-102.
56. Чорна Л.О., Євась Т.В., Мельничук Ю.М. Сутність, завдання, принципи та етапи управління фінансовим станом підприємства. *Подільський науковий вісник.* 2023. №1 (25). С. 75-80. URL : https://pnv.in.ua/images/Magazine/1_2023/Chorna_Yevas.pdf
57. Чорна Л.О., Євась Т.В., Мельничук Ю.М. Фінансова реструктуризація як інструмент відновлення управління фінансовим станом підприємства. *Подільський науковий вісник.* 2023. №2 (26). С. 39-43. URL : https://pnv.in.ua/images/Magazine/2_2023/Chorna_Melnychuk.pdf
58. Шара Є.Ю., Слєсар Т.Н. Інформаційне забезпечення користувачів звітності для прийняття рішень. *Економіка та управління АПК*. 2021. №2. С. 173–180.
59. Шевченко Н.В., Мельник С.І. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с.
60. Шипенко Д.І. Аналіз фінансової стійкості як складової обліково-аналітичної системи підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. №11. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/188.pdf
61. Яворський А.А. Управління фінансовим станом підприємства в кризових умовах. *Економіка і суспільство.* 2016. Вип. №6. С. 242-248.

ВСЕ 2023